

6. Fogdaszolgálat

6.1. A fogdaszolgálat jogforrásai

A közrendvédelmi szolgálati ág feladatai közül a fogdaszolgálat a legrészletesebben szabályozott terület. A személyes szabadságtól való megfosztás indokolttá teszi, hogy ennek a rendőri feladatnak minden részlete jog által szabályozott legyen, mert ez biztosítja leginkább a fogva tartott személyek jogainak érvényesülését és a rendőri önkény kizárását. A fogva tartás kívül esik a rendészet veszélyelhárító tevékenységén, és már a veszély utáni feladatok körébe tartozik. A rendészet cselekvése így a jog által sokkal inkább szabályozható.

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) tárgyi hatálya – a közbiztonsági őrizetet leszámítva – kiterjed a rendőrségi fogva tartás körébe eső intézkedések és büntetések végrehajtására. A szabálysértési elzárás és őrizet végrehajtásának keretrendszerét a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. tv. (a továbbiakban: Szabs. tv.) biztosítja. Ezáltal e törvények képezik a további jogi szabályozás alapjait, alacsonyabb szintű jogszabályok csak ezzel összhangban rendezhetik a fogva tartással összefüggő viszonyokat. Ennek megfelelően a fogdák működésének a végrehajtási szabályait a rendőrségi fogdák rendjéről kiadott 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet (a továbbiakban: fogdarendelet), a fogda- és kísérő őri szolgálat ellátásának részletszabályait pedig a rendőrség fogdaszolgálati szabályzatáról kiadott 3/2015. (II. 20.) ORFK utasítás (a továbbiakban: fogdaszabályzat) szabályozza. A fogdák kialakítását, műszaki tartalmát a rendőrség fogdaépítési szabályzatáról kiadott 14/2015. (VII. 21.) ORFK utasítás szabályozza.

6.2. Alapfogalmak

6.2.1. Fogvatartott

A fogva tartott személyek fogalmi körét két csoportra oszthatjuk. Az egyik csoportba azok a fogvatartottak tartoznak, akiket személyes szabadságuktól büntetőjogi vagy szabálysértési felelősségük megállapítását megelőzően bírósági vagy más hatósági határozat alapján eljárásjogi érdekek szerint fosztottak meg ideiglenesen. A másik csoportba pedig azon fogvatartottak tartoznak, akik szabadságelvonással járó büntetésüket töltik rendőrségi fogdában.

Eljárásjogi érdekből fogva tartott:

- szabálysértési őrizetben;
- közbiztonsági őrizetben;
- bűnügyi őrizetben;
- büntetés-végrehajtási őrizetben;
- európai elfogatóparancs, illetve EU-tagállam körözése alapján őrizetben;
- nemzetközi bűnügyi jogsegély keretében elrendelt őrizetben;
- letartóztatásban lévő személy.

A letartóztatás végrehajtása fő szabály szerint büntetés-végrehajtási intézetben történik. Ettől 60 napig ügyészi rendelkezésre lehet eltérni, amely esetben a letartóztatás rendőrségi fogdában hajtható végre. Éppen ezért úgy tartjuk, hogy a letartóztatás végrehajtása fő szabály szerint büntetés-végrehajtási feladat, amelyet a rendőrség csak kivételképpen végezhet el.

Szabadságelvonással járó büntetést töltők:

- szabálysértési elzárást töltő;
- szabadságvesztést töltő, amennyiben ügyészség eljárási cselekmény elvégzése miatt legfeljebb 60 nap időtartamra engedélyezi;
- javítóintézeti nevelést töltő személy, amennyiben bíróság így rendeli.

A szabálysértési elzárást fő szabály szerint büntetés-végrehajtási intézetben (a továbbiakban: bv. intézet) kell végrehajtani. Ugyanakkor bv. intézetbe fő szabály szerint hivatali munkaidőben van lehetőség befogadni a fogvatartottakat a szabálysértési elzárás végrehajtása érdekében. Ennek megfelelően szabályozták azokat a kivételeket, amikor a szabálysértési elzárás teljes ideje, illetve a foganatba vétele történhet rendőrségi fogdában.

Az első kivétel, amikor az elkövető a rendőrség őrizetében van, és a 4 órát meghaladó előállítás, valamint az őrizet idejének beszámítását követően az elzárás hátralevő tartama a 2 napot nem haladja meg. Ebben az esetben a szabálysértési elzárás teljes idejét az őrizetet foganatosító rendőrség székhelye szerinti fogdában kell végrehajtani.

A másik esetkörben az elkövető nincs szabálysértési őrizetben, hanem elfogását követően – körözésére tekintettel – kellene megkezdeni a már korábban kiszabott szabálysértési elzárást. Ha az elfogásra olyan időben kerül sor, hogy a bv. intézet hivatali munkaidőben már nem tudja befogadni az érintettet, akkor a szabálysértési elzárást az elfogás helye szerint illetékes rendőrségi fogdában kell megkezdeni. Az eljárás alá vont személyt ezt követően hivatali munkaidőben átszállítják a bv. intézetbe. Ez alól kivételt képez, ha akkor már csak legfeljebb 2 nap van hátra, mert ebben az esetben – törvényben szabályozott – célszerűségi okokból nincs átszállítás, hanem az előző szabály szerint fogdában hajtják végre az elzárást.

A harmadik esetkörben a szabálysértési eljárás során őrizetbe vett személlyel szemben a bíróság olyan időben hozza meg a 2 napot meghaladó szabálysértési elzárást kiszabó döntést, hogy nincs lehetőség az érintett személyt hivatali munkaidőben a bv. intézetbe átszállítani. Ez esetben a szabálysértési őrizetet foganatosító rendőrség székhelye szerinti rendőrségi fogdában kell megkezdeni a szabálysértési eljárást, majd intézkedni az eljárás alá vont hivatali időben történő bv. intézetbe szállításáról.

Végül meg kell említeni a *kivételes szabályok alóli kivételt*, amikor is a fő szabály érvényesül. Eszerint, ha az elkövető rendőrségi fogdába történő befogadására férőhely hiányában vagy az elkülönítési szabályok betartása miatt nincs lehetőség, az eljárás alá vont személyt bv. intézetbe kell szállítani, amelynek az elkövetőt a hivatali munkaidőn kívül is be kell fogadnia.

Fentieken túlmenően az Rtv. a fogvatartottak közé sorolja az elfogott, az előállított, illetve az elővezetett személyt. Ennek ellenére ezen személyeket továbbra sem lehet fogdai zárában elhelyezni, hanem kizárólag előállító helyiségben. Éppen ezért e fejezetben a fogvatartottak körébe ezt a személyi kört nem vonjuk bele, hanem fogvatartott kifejezés alatt kizárólag azokat értjük, akik rendőrségi fogdában elhelyezhetők.

6.2.2. A rendőrségi fogda

A fogda a fogvatartottak elhelyezésére, biztonságos őrzésére szolgáló, huzamos emberi tartózkodásra alkalmas épület vagy épületrész. A rendőrség fogdaépítési szabályzata pontosan meghatározza, milyen

műszaki követelményeknek kell megfelelnie a fogdának. E követelményeknek két elváráshoz kell igazodniuk; egyfelől az őrzésbiztonság, másfelől fogvatartottak alapjogainak érvényesülése.

6.2.3. Rendőrségi fogva tartás

Rendőrségi fogva tartásnak azt nevezzük, amikor a fogvatartottak személyes szabadságuktól való megfosztására rendőrségi fogdában kerül sor. Ide kell értenünk azt az időintervallumot is, amikor a fogvatartottat ideiglenes jelleggel – például kísérés, külső őrzés céljából – elbocsájtják a fogdából.

6.2.4. Fogdaszolgálat

Fogdaszolgálatnak azt a szolgálati formát nevezzük, amelynek során a fogda személyzete a fogvatartottak rendőrségi fogdán belüli biztonságos őrzését látja el a fogvatartotti jogok teljes körű biztosítása mellett. E fogalmi meghatározás közelebből annyit tesz, hogy a fogdaszolgálat nem egyoldalúan passzív őrzési feladatok végrehajtását jelenti, hanem a tevékenység aktív oldaláról a fogvatartottak alapjogainak biztosítását szolgáló tevékenységet tételez fel. A fogvatartotti jogok biztosításának fajsúlyos jellegét az indokolja, hogy a fogva tartott személyek, személyes szabadságuktól megfosztva, a külvilágtól elzárva, kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek. Ha mindezen feltételek teljesülnek, akkor mondhatjuk azt, hogy a fogdaszolgálat működése – és ezáltal a fogva tartás végrehajtása – megfelel a jog- és szakszerűség követelményrendszerének.

6.2.5. Rendelkezési jogkör gyakorlója

A fogva tartás alapjául szolgáló határozatot és annak rendőrségi fogdában történő végrehajtását elrendelő személy.

6.3. Fogvatartotti jogok védelme

Lényeges elhatárolni a fogvatartotti jogokat a büntetőeljárás-jogi jogoktól. Amikor valamely személy rendőrségi fogva tartás hatálya alá tartozik, akkor legalább kétféle olyan jogviszony alanya lesz, ahol a jogviszony másik oldalán állami szerv áll. Az egyik jogviszony tipikusan büntetőeljárás-jogi vagy szabálysértési jogi. A másik jogviszony pedig büntetés-végrehajtási jogviszony lesz, amelynek tárgya a személyes szabadság elvonásával járó intézkedés vagy büntetés végrehajtását biztosító jogi normák összessége. E normák azok, amelyeket a jogforrásról szóló részben felsoroltunk. E fejezet keretei között fogvatartotti jogok alatt a személyes szabadság elvonásának végrehajtásával (a fogva tartással) összefüggő jogokat értjük. Ennek megfelelően a fogvatartott büntetőeljárás-jogi, illetve szabálysértési jogai nem képezik a tananyag részét. Legfeljebb annyit szükséges hangsúlyozni, hogy a fogva tartott személyek büntetőeljárás-jogi és szabálysértési jogait a fogva tartás nem korlátozhatja.

A fogvatartotti jogok érzékenysége abból fakad, hogy a fogva tartás jogalapja az esetek döntő többségében nem az állam büntető hatalmi igényének érvényesítését jelentő büntetés végrehajtása,

hanem a büntetőeljárás sikerének biztosítása. Ebben a speciális élethelyzetben pedig az alapjogok is egyedi módon érvényesülnek.

A fogva tartás során az alapjogokat érvényesülésük alapján három csoportba szokás sorolni. Vannak olyan jogok – mint például az emberi élethez és méltósághoz való jog vagy a testi és lelki egészséghez való jog, illetve a gondolatszabadság, amelyeket a fogva tartás egyáltalán nem érint. Más jogokat felfüggesztenek a fogva tartás ideje alatt. Idetartozik többek között a személyes szabadság, a mozgás szabadsága, a gyülekezési jog vagy éppen a sztrájkjog. A harmadik csoportot azok a jogok adják, amelyek korlátozva ugyan, de tovább gyakorolhatók a fogva tartás során is. Ezek közé soroljuk a véleménynyilvánítás szabadságát, a lelkiismeret- és a vallásszabadságot, a tulajdonjogot és a sajtószabadságot.¹

Ahol az emberek alapjogai korlátozás alá esnek, ott a legteljesebb mértékben védelmet kell nyújtani az esetleges visszaélésekkel szemben.² *A jogkorlátozás általános értelmű szükségesség-arányosság klauzulája a fogvatartottak esetében úgy érvényesül, hogy a letartóztatásban és őrizetben lévők csak olyan korlátozások alá vonhatók, amelyek a szabadságelvonás céljához igazodnak, vagy a fogda biztonságának és rendjének megóvásához feltétlenül szükségesek.*³ A fogva tartás célja csak ritkán a büntetés, ehelyett leginkább a büntetőeljárás eredményességének biztosítása. A fogva tartás céljai nem azonosíthatók a végrehajtást foganatosító intézmény rendjével és biztonságával. Ugyanakkor az intézet rendje és biztonsága szoros összefüggést mutat mások jogainak és szabadságának védelmével. A fogda rendje és biztonsága mások jogainak és szabadságának érvényesülése érdekében való szabályozott rendet, illetve azon alapuló biztonságot jelent. A rend és a biztonság követelménye mintegy előfeltételt jelent a fogva tartási célok megvalósulásának. Ennélfogva alapjog-korlátozási szempontból a büntetés célja, illetve az intézet rendje és biztonsága egymástól eltérő mércéket jelent.

Az alapjogok katalógusát nem kimerítve szükséges néhány szabadságjog fogva tartás ideje alatti érvényesülését bemutatni. Az a megoldás látszik célravezetőnek, hogy elsősorban a korlátozás és a határokat védő garanciális szabályok oldaláról történjen meg a bemutatás.

6.3.1. Az élethez és emberi méltósághoz való jog biztosítása

Az emberi élethez és méltósághoz való jog jogrendszerünk megkérdőjelezhetetlen, korlátozhatatlan alapjoga, amely meghatározza az ember létének jogi tartalmát. Az államnak – és ezáltal a nevében eljáró rendőrnök – kötelezettsége tartózkodni e jogok megsértésétől, és egyben elő kell mozdítania ezek legteljesebb érvényesülését. Az emberi méltóságot indokolt tilalmi párjával, a kínzás és más kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés tilalmával együtt értékelni. Az 1988. évi 3. tvr.-tel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 1. cikke a kínzás fogalmának tartalmi elemeit az alábbiak szerint foglalja össze. Kínzásnak minősül minden olyan cselekmény:

- amelyet szándékosan éles testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés kiváltása céljából alkalmaznak valakivel szemben;
- azért, hogy tőle, illetőleg harmadik személytől értesüléseket vagy vallomást csikarjanak ki, vagy olyan cselekmény miatt büntessék, amelyet ő vagy harmadik személy követett

¹ Vókó György: A fogvatartottakkal való bánásmód törvényességéről. *Belügyi Szemle*, 48. (2000), 11. 85.

² Vókó (2000): i. m.

³ Bv. tv. 427. § (4) bek.

el, illetőleg amelynek elkövetésével őt vagy harmadik személyt gyanúsítanak, vagy abból a célból, hogy megfélemlítsék vagy nyomást gyakoroljanak rá, illetőleg, hogy harmadik személyt félemlítsenek meg, vagy hogy nyomást gyakoroljanak rá;

- avagy bármilyen megkülönböztetési formára alapított más okból alkalmaznak;
- feltéve, hogy az ilyen fájdalmat vagy szenvedést közfeladatot ellátó személy vagy hivatalos minőségében eljáró bármely más személy vagy ilyen személy kifejezett vagy hallgatólagos ösztönzésére vagy hozzájárulásával bárki más okozza.

Az egyezmény adós marad a kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetés vagy bánásmód fogalmával. Az embertelen bánásmód vagy büntetés fogalmi körébe vonható mindazon magatartás, amely a fogva tartással rendszerint együtt járó jogelvonásból vagy egyéb hátrányból szükségképpen eredő szenvedést meghaladóan testi vagy lelki gyötrelmet okoz a fogvatartott számára. Nem szükséges, hogy ez célzatos legyen, mert célzat nélküli cselekmény is alkalmas testi vagy lelki fájdalom előidézésére.

Ehhez képest megalázó bánásmódról vagy büntetésről akkor beszélünk, ha valakit emberi méltóságában megsértének mások előtt, illetve őt lelkiismeretével vagy meggyőződésével ellentétes cselekvésre készítetik.

6.3.2. A testi és lelki egészséghez fűződő alapjog

Az egészséghez való alanyi jog az egyén testi és lelki integritását védi, s mint ilyen az ember egészségének megőrzésére szolgál.⁴ A személyes szabadságától megfosztott személyek esetében objektív intézményvédelmi oldalról azt a terhet rója az államra, hogy mindenki, aki nem rendelkezik megfelelő anyagi eszközökkel és aki nem képes ezeket az anyagi eszközöket megteremteni a társadalombiztosítás segítségével sem, azok is megfelelő segítségnyújtásban részesüljenek, és betegségük megfelelő ellátást kapjon.

A fogvatartotti jogállással szükségszerűen együtt járó elzártág azt eredményezi, hogy a fogvatartott azon lehetőségektől is el van zárva, amelyek révén társadalombiztosítási befizetővé válhatna. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy ne részesülhetnének egészségügyi ellátásban. A társadalombiztosítási jog szabályai szerint a fogvatartott *egészségügyi szolgáltatásra jogosult*.⁵ Ahhoz, hogy e jogával élni tudjon, szükséges, hogy az állam nevében eljáró rendőrség aktív magatartással juttassa érvényre a fogvatartott egészséghez fűződő jogát azáltal, hogy biztosítja az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzájutást.

Az egészségügyi ellátás

A befogadást megelőzően a fogvatartottat orvosi vizsgálatnak kell alávetni, az orvos beleegyező véleménye alapján lehet valakit a fogdán elhelyezni. A kötelező orvosi vizsgálat több szempontból releváns. Itt rögzítik a fogvatartott éppen aktuális egészségi állapotát, megállapítják az esetleges sérüléseket. Az orvos nyilatkoztatja a fogvatartottat, hogy történt-e vele szemben a rendőrök részéről bántalmazás. Az orvos a választ mindenképpen írásban rögzíti. Amennyiben

⁴ 3132/2013. (VII. 2.) AB határozat.

⁵ 2019. évi CXXII. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről 22. § (1) bek. n) pont.

a fogvatartott bántalmazásra panaszkodik, abban az esetben az orvos rögzíti a *külsérelmi nyomokat*, és intézkedik látlet felvétele iránt. Amennyiben látletvétel után a fogvatartottat befogadásra kísérik a fogdába, szükséges ismételt nyilatkoztatni őt a rendőri bántalmazás esetleges tényéről. Majd a fogvatartottat jegyzőkönyv felvétele mellett meg kell hallgatni az eseményekről. Erre az időre a befogadást fel kell függeszteni. Rögzítik azok a *betegségeket, közegészségügyi fertőzéseket*, amelyek ugyan nem igényelnek folyamatos orvosi felügyeletet, azonban ellátásra szorulnak. Rögzítik a fogvatartott *esetleges terhességének tényét*. Végül pedig a fogvatartott *kábítószer-élvezetére, egyéb szenvedélybetegségére* és az ebből eredő függőségre utaló körülményeket állapítják meg. A befogadást megelőzően elvégzett orvosi vizsgálatok alapján ír véleményt az orvos arról, hogy a fogvatartott fogdában elhelyezhető-e. Egyrésről az orvosi vizsgálatok eredményei alapján, másrésről pedig a beteg elmondása és esetleg orvosi dokumentumai alapján a fogvatartott részére – elsősorban saját költségére – biztosítani kell azokat a gyógyszereket, amelyeket rendszeresen szed.

A fogva tartás során a fogvatartottak részére biztosított a rendszeres orvosi ellátás, ellenőrzés

A fogvatartottak orvosi ellátását a fogva tartásért felelős, elsősorban a rendőrorvosi szolgálat, ennek hiányában – szerződés alapján – az állami, önkormányzati egészségügyi szolgálat útján biztosítja. Valamennyi fogdában kötelező a felcser alkalmazása. Az orvos által elrendelt gyógyszerek kiosztása, sérülések ellátása és más egészségügyi szolgáltatással úgyszintén a fogvatartottak testi egészségét hivatott biztosítani.

Az orvos munkanapokon, meghatározott időben a fogdában kialakított egészségügyi helyiségben a szükséges ideig rendelt tart. Arra is lehetőség van, hogy a rendőrség külsős egészségügyi szolgáltatóval szerződést kössön. Az orvos az alábbi feladatokat látja el:

- Felírja a fogvatartott egészségi állapota miatt feltétlenül szükséges gyógyszert, amelynek beszerzését a fogva tartásért felelős biztosítja, illetve engedélyezi a fogvatartott által állandóan szedett gyógyszer, vitamin felhasználását. Amennyiben felcser is lát el szolgálatot a fogdában, abban az esetben ő kezeli a fogvatartotti gyógyszereket. A gyógyszer bevételét a fogdaórság ellenőrzi a felcser jelenlétében.
- Látletet vesz fel, ha a fogvatartotton sérülést észlel, vagy a fogvatartott bántalmazásról számol be. Ebben nyilatkozik a sérülés valószínű okáról, rögzíti továbbá azt is, hogy a fogvatartott a sérülés okát miben jelölte meg.
- Rögzíti a kábítószer-élvezetre, egyéb szenvedélybetegségekre, illetve az attól való függőségre utaló külső jeleket, tüneteket. Amennyiben az orvosi vizsgálat eredményeképpen kábítószer kóros élvezetét, illetve az elvonás tüneteit megállapítják, szükség esetén az orvos a tünetek enyhítésére gyógyszert ír fel. Ha az elvonási tünetek kezelése ilyen módon nem megoldható, fogvatartott külső egészségügyi intézményben való kezeléséről kell intézkedni. Ha az elvonás miatt életveszélyes állapot alakul ki, az orvos intézkedik a fogvatartott fekvőbeteg-ellátó intézménybe szállításáról.
- A fogva tartott nőt terhessége vagy annak gyanúja esetén a lehető legrövidebb időn belül nőgyógyászati szakrendelésre utalja, szükséges esetben gondoskodik a terhesgondozásról. A terhesség megszakítására irányuló kérelem alapján intézkedik a szükséges eljárás lefolytatásáról.

- Intézkedik a fertőző betegség, tetvesség, rühesség kezeléséről, a járványveszély megelőzéséről.
- Indokolt esetben intézkedik a fogvatartott fekvő- vagy járóbeteg-ellátást biztosító egészségügyi intézménybe történő szállításáról.
- A fogvatartottak étkezésmegtagadása esetén intézkedik az adott személy kórházba szállításáról.
- Amennyiben a letartóztatottnak az orvos kóros elmeállapotról utaló tüneteket észlel, az igazságügyi elmeorvosi szakértői vizsgálat elrendelése céljából soron kívül írásban értesíti a fogva tartás alapjául szolgáló eljárást folytató szerv vezetőjét. Ha a letartóztatott elmeállapotának megfigyelését a bíróság elrendelte, a fogva tartást végrehajtó szerv a letartóztatottat haladéktalanul az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetbe (a továbbiakban: IMEI) szállítja. Ezzel szemben a gyakorlat azt az eljárást alakította ki, hogy ilyen esetben a fogvatartottat az orvos külső kórházba utalja, és az ügy előadója intézkedik a bíró felé arról, hogy a letartóztatást az IMEI-ben hajtsák végre.
- Amennyiben az élelmezési ellátás hiányosságait észleli, a fogda és a fogvatartottak higiéniáját és tisztaságát, az elhelyezési ellátás, a berendezés, felszerelés, világítás, szellőzés minőségét, a fogvatartottak ruházatának és ágyneműinek állapotát, illetve tisztaságát elégtelennek tartja, köteles a fogva tartásért felelőshöz fordulni.

Némely esetben a fogvatartottnak nem pusztán joga, hanem kötelessége magát orvosi vizsgálatnak és gyógykezelésnek alávetni. Ilyes eset tipikusan a fogvatartott fertőzésveszéllyel járó állapota.

Amennyiben az orvos kitérővel járó idővesztés a beteg életét veszélyezteti, a kórházba szállításról a fogdaszolgálat az orvosi vizsgálat bevétele nélkül gondoskodik.

Amennyiben a szükséges orvosi, szakorvosi ellátás a fogdában nem biztosítható, a fogvatartott külső helyszínen történő ellátásáról kell intézkedni. Az emiatt szükségessé váló szállítás, kísérés és őrzés költségei a fogva tartásért felelőst terhelik. Amennyiben a fogvatartott kórházi kezelése szükséges, abban az esetben az őrzésről a fogva tartást végrehajtó szerv gondoskodik. Amennyiben orvosi kezelésre szándékos önkárosítás vagy étkezésmegtagadás miatt van szükség, abban az esetben a szállítás és őrzés költségei a fogvatartottat terhelik. Abban az esetben, ha ezek fedezésére nincs letéti pénze, a költségeket a fogva tartásért felelős megelőlegezi.

Elhelyezés

A fogdai elhelyezésnek egyszerre kell megfelelnie a testi és lelki egészség biztosításához szükséges környezettel, másrészt a biztonságos fogva tartással szemben támasztott követelményeknek. Első helyen kell megemlíteni a befogadáskor alkalmazott elkülönítési szabályokat, amelyek között találunk az *egészség védelmét szolgáló elkülönítési szabályokat* is.

Az egészséges élethez fűződő jog ölt testet azokban a normatív tartalmú előírásokban, amelyek a *zárka műszaki tartalmát* írják elő. Ezek szerint minden fogvatartottra legalább hat köbméter légtérnek, és a férfi fogvatartottak esetén legalább három négyzetméter, a fiataloké, valamint a női fogvatartottak esetén legalább három és fél négyzetméter mozgástérnek kell jutnia. A mozgástér meghatározása szempontjából a zárka alapterületéből az azt csökkentő berendezési és felszerelési tárgyak által elfoglalt területet figyelmen kívül kell hagyni.

Étkezés

A fogvatartott étkezése két forrásból biztosítható. Alapvetően a fogvatartott megfelelő étellemezéséről a fogva tartásért felelős gondoskodik. Emellett kiegészítő jelleggel a fogvatartott letéti pénze terhére vásárlás vagy csomagok fogadása útján saját maga is gondoskodhat az étellemezéséről.

A fogvatartottak részére *napi háromszori étkezést* kell biztosítani. Ezek közül az egyik főétkezésnek meleg ételnek kell lennie. A meleg étkezés konzerv étellel is megoldható, ebben az esetben azt felnyitás előtt kell felmelegíteni, majd tányérra helyezve felszolgálni. Higiénikusan csomagolt hideg étellel kell gondoskodni, ha a fogvatartottat étkezési időben olyan helyre kísérik, ahol meleg étel nem biztosítható. A fogdarendelet szerint az étkezésre naponta háromszor, reggel és este 30 percet, délben 45 percet kell biztosítani. A rendelkezésre álló idő leteltét követően az ételmaradékokat, a tálalóedényeket, valamint az evőeszközöket a zárkából – a fertőzésveszély elkerülése érdekében – haladéktalanul el kell távolítani még abban az esetben is, ha a fogvatartott úgy nyilatkozik, hogy a maradékot vagy a meg sem kezdett ételt később meg kívánja enni.

Személyes higiénia

A fogvatartottaknak biztosítani kell az egyéni higiéniai lehetőségekhez való lehetőséget. Ennek megfelelően a fogda napirendjében kell szabályozni a *tisztálkodás lehetőségét*. A fogvatartott jogosult a folyamatos melegvíz-ellátásra, naponta zuhanyozásra. Ahol közös használatú helyiség szolgál a tisztálkodásra, ott a tisztálkodást és a WC-használatot a fogvatartottal azonos nemű fogdaőr vagy a fogdaőr jelenléte mellett erre megbízott személy felügyelheti. A zárka elhagyása minden esetben bizonyos biztonsági kockázatot jelent. Ennek minimálisra szorítása érdekében azonos zárkaegységszinten egy időben csak azonos célból (például: WC-használat, fürdés) és csupán egy zárkából engedhetők ki a fogvatartottak. A fogvatartott zárkába történő visszakísérése után az általa igénybe vett valamennyi helyiséget át kell vizsgálni. Alapvető – és a biztonságos fogva tartást nem veszélyeztető – tisztálkodási eszközeit, tisztálkodó szereit a fogvatartott magánál tarthatja (például a borotválkozás idejére a borotvát).

A fogvatartott jogosult a *fogdában saját ruháját viselni*. A fogvatartott részére – amennyiben saját ruházata egészségi vagy biztonsági okból nem megfelelő – a fogva tartást foganatosító szerv az *időjárásnak megfelelő ruházatot biztosít*. Biztosítani kell, hogy a fogvatartott alsóruházatát és lehetőség szerint felsőruházatát a fogdában kitisztíthassa, illetve *cseréjét* elsősorban hozzátartozója útján biztosítsa. Az alsóruházat – és ahol annak feltételei adóttak, a felsőruházat – *kitisztításának* feltételeit a fogvatartott részére a tisztálkodással egy időben a mosdó-zuhanyozó helyiségben kell megteremtteni. A nem saját ruházat tisztítási költségei a fogva tartást végrehajtó szervet terhelik.

Fodrász igénybevétele

A fogvatartott havonta egy alkalommal saját költségén a fogva tartást végrehajtó szerv által biztosított fodrász igénybevételeire jogosult. A fogdában fodrász igénybevétele csak állandó biztonsági felügyelet mellett, elsősorban a többcélú helyiségben történhet. A hajvágással csak szakképzett személy bízható meg, aki a megbízásban rögzített napokon – illetve gyakorisággal – előre egyeztetett időpontban a fogdába beléphet.

Szabad levegőn tartózkodás

A fogva tartás zárt rendszerének elviselhetőbbé tételét szolgálja a naponkénti szabad levegőn tartózkodás. Az erre szolgáló helyiség a szabad levegőn tartózkodást biztosító helyiség (közismert nevén: sétaudvar). A fogvatartottak jogosultak naponta legalább egy óra időtartamban – ellenőrzés mellett – a szabad levegőn való tartózkodásra. Az őrzésre alapvetően két módszer alkalmazható. Az egyik a folyamatos ellenőrzés, a másik a visszatérő ellenőrzés. A fogdaőrök – hasonlóan, mint a zárkában elhelyezett személyeket – kötelesek a szabad levegőn tartózkodó fogvatartottak viselkedését folyamatosan figyelemmel kísérni, és azt legalább 20 percenként, előzetes figyelmeztetés nélkül ellenőrizni.

6.3.3. Véleménynyilvánítás, szólásszabadság gyakorlása

A véleménynyilvánításhoz való jog alapvetően kettős funkciót tölt be, egyrésztől biztosítja az egyén kifejeződését a társadalomban, másrésztől pedig az egyén közreműködését a demokratikus véleményképzési folyamatban. E kettős funkció sajátosan érvényesül a fogva tartás ideje alatt. A sajátosságok leginkább a korlátozások mentén érhetők tetten. Nem a vélemény kinyilvánítását korlátozzák, hanem annak a célszemélyhez való eljutását. A korlátozás e tekintetben legjobban úgy vizsgálható, ha az egyes kommunikációs csatornákon keresztül közelítjük meg a kérdést.

A látogatás, levelezés, telefonálás közös szabályai

A fogvatartott részéről a külvilággal történő kommunikáció alapvetően három csatornán keresztül valósulhat meg: a személyes találkozás (látogatófogadás), telefonbeszélgetés, valamint a levelezés. E három csatorna a *fogva tartás jogcímétől függően eltérő módon áll rendelkezésére* a fogvatartottaknak. A lehetőségek elsősorban a fogva tartási jogcím céljához igazodnak. Közös vonás, hogy a külső kommunikáció a fogda rendjén és biztonságán túl a büntető-, illetve a szabálysértési eljárás eredményes lefolytatása érdekében is korlátozható. A különböző kommunikációs formák eltérő mértékű kontrollt tesznek lehetővé a hatóság számára. Ezek alkalmazása az eljárás alá vont személytől, illetve az általa elkövetett cselekménytől függően változhat. Ez lehetőséget biztosít a hatóság számára ahhoz, hogy a korlátozást a szükséges esetben és arányos módon az egyénre szabottan alkalmazza. A korlátozás a kapcsolattartás gyakoriságát és a kapcsolattartásra jogosult személyek körének meghatározását jelenti.

A kapcsolattartás akkor korlátozható, ha alaposan feltehető, hogy a letartóztatásban lévő személy a közeli hozzátartozókkal történő beszélgetést vádlott társaival való kapcsolattartásra használja fel.⁶ Az indokltságot szükséges kiterjeszteni azokra az esetekre is, amikor a fogva tartott személy olyasvalakivel kíván – közvetlenül vagy közvetve – kapcsolatba lépni, akiről alaposan feltehető, hogy a bizonyítást megnehezíteni, megghiúsítani törekszik, vagy a fogvatartott felbujtására bűncselekményt követne el. Ezekben az esetekben az indokltságot kizárólag tényeken alapuló feltevések alapohtatják meg.

⁶ BH 2001, 105.

Fogdai rendkívüli esemény idején a fogda rendjének helyreállításáig a fogva tartásért felelős szüneteltetheti a fogvatartottak levelezéshez, látogatáshoz és csomagküldemény fogadásához való jogainak gyakorlását. Erről a bv. ügyész haladéktalanul értesíteni kell. Az ügyész az intézkedés indokoltságát haladéktalanul megvizsgálja, annak tartalmát megváltoztathatja, a jogok gyakorlásának a felfüggesztését megszüntetheti. A jogok felfüggesztését kiváltó ok megszűnését követően az elmaradt jogok gyakorlását utólag lehetővé kell tenni. Ez alól azok a fogvatartottak képeznek kivételt, akiknek felróhatóan következett be a rendkívüli esemény.

Látogatás

A látogatás a fogvatartott társadalmi kapcsolatainak a szabadságelvonás ideje alatt történő továbbvitelét, ápolását szolgálja. A látogatók két csoportja különböztethető meg: első csoportba a *hozzátartozók*, a másodikba a *rajtuk kívül álló személyek* tartoznak. A kapcsolattartást bármelyik fél kezdeményezheti, a fogvatartott éppúgy, mint a kint lévő személy. A látogatók körének meghatározása a rendelkezési jogkör gyakorló feladatkörébe tartozik. Mindkét csoportra igaz, hogy a látogatás során a rendőrség ellenőrzést és biztonsági felügyeletet egyaránt biztosít, ami annyit tesz, hogy mindent látunk és mindent hallunk, ami a beszélgetés során zajlik. Ezt az ellenőrzést az ügy előadója (vizsgáló) végzi, hiszen ő van azoknak az információknak a birtokában, amelyek alapján megállapítható, hogy a kapcsolattartás közben sérül-e a bűnügyi érdek.

Fontos szabály, hogy a *hozzátartozókkal való kapcsolattartás nem engedélyköteles*. A rendelkezési jogkör gyakorlója valamely hozzátartozóval való kapcsolattartást *tudomásul veszi vagy megtiltja, avagy korlátozza*. Amennyiben nem merül fel tiltó ok, abban az esetben a rendelkezési jogkör gyakorlója tudomásul veszi a hozzátartozóval való kapcsolattartást, vagy korlátozó rendelkezéseket hoz, amelyek betartása mellett lehet látogatóként fogadni a hozzátartozót. A látogatás jogából kizárt az a személy, akivel szemben a fogvatartottal azonos ügyben folyik büntetőeljárás, valamint az, akivel való kapcsolattartás a büntetőeljárás eredményét veszélyeztetné. További tiltó, illetve korlátozási ok lehet más személy életének, testi épségének védelme. A hozzátartozókon kívül minden más személlyel a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével tarthat kapcsolatot a fogvatartott.

A letartóztatott és a szabálysértési elzárást töltő havonta legalább két alkalommal, alkalmanként legfeljebb 1 óra időtartamban fogadhat látogatót. Az őrizetbe vett személyt hozzátartozója naponta legfeljebb 30 perc időtartamban látogathatja.

A letartóztatott csak a fogva tartó intézetben köthet házasságot vagy létesíthet bejegyzett élettársi kapcsolatot. A házasságkötés vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése megszervezésének és lebonyolításának során a rendelkezési jogkör gyakorlójának a kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseit érvényesíteni kell. A házasságkötés vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése után a fogdaparancsnok – a rendelkezési jogkör gyakorlójának előzetes jóváhagyásával – a házastársak vagy a bejegyzett élettársak részére a tanúkkal és a hozzátartozókkal beszélgetést engedélyezhet.

A kapcsolattartás időbeli korlátját jelentheti, hogy ennek joga nem gyakorolható, ha az őrizetbe vett személlyel szemben eljárási cselekményt folytatnak. A kapcsolattartás pótlását, ha arra még hivatali időn belül sor kerülhet, engedélyezni kell.

A látogatófogadás részletszabályai

Látogató fogadására a fogva tartást elrendelő vagy végrehajtó szerv épületében, előzetesen egyeztetett időpontban kerülhet sor. A látogató tervezett fogadásáról a fogva tartásért felelős szervet értesíteni kell. Az időpontot az ügy előadója és a fogdaparancsnok koordinálja.

A látogató a látogatás során nem tarthat magánál számítástechnikai és mobilkommunikációs eszközt, kép- és hangrögzítő eszközt, valamint az emberi élet kioltására, illetve testi sérülés okozására alkalmas tárgyat. A fogva tartásért felelős gondoskodik a látogatonál nem tartható tárgyak fogdán kívüli biztonságos elhelyezésének és megőrzésének lehetőségéről. A látogatás megkezdése előtt a látogató figyelmét fel kell hívni, és figyelmeztetni kell, hogy a korlátozás betartása a látogató ruházatának és csomagjának átvizsgálásával ellenőrizhető.

A látogatás nem engedélyezhető, ha a látogató az erre szolgáló technikai eszköz nélkül is megállapíthatóan ittas vagy bódult állapotban érkezik, vagy korlátozás alá eső, illetve a fogva tartás alapjául szolgáló eljárás eredményességét, a fogva tartás biztonságát veszélyeztető tárgyat tart magánál, és azt felhívásra nem adja át.

A látogatás menetébe való – célszerű – beavatkozásra van lehetőség akkor, ha a fogvatartott vagy a látogató jogszabályt sértő vagy a fogva tartás rendjébe ütköző magatartást tanúsít, illetve az ellenőrzés melletti látogatás ideje alatt olyan információt vagy tárgyat ad át, amely a büntetőeljárás eredményességét vagy a fogva tartás biztonságát veszélyezteti. Ezekben az esetekben *a látogatást be kell fejezni.*

Látogatófogadáson kívüli kapcsolattartás

A fogvatartott a látogatókon kívül további személyekkel is tarthat kapcsolatot. Ezeknek a kapcsolattartásoknak a jellemzője, hogy általában valamely konkrét jog vagy jogosultság gyakorlásához, avagy általában véve az alapjogainak védelme érdekében indokoltak, illetve szükségeseek. Bármelyikről is legyen szó, a fogvatartott az itt felsorolt személyekkel vagy nevesített szervezetek képviselőivel ellenőrzés nélkül, csak biztonsági felügyelet mellett tarthat kapcsolatot. Az ellenőrzés-nélküliség arra utal, hogy az információáramlás nem kontrollálható, annak tartalma a rendőrség számára nem megismerhető.

Azok, akikkel a fogvatartott ellenőrzés nélkül, csak biztonsági felügyelet mellett tarthat előszóban kapcsolatot, a következők:

- a védő;
- bv. felügyeleti ügyész;
- az ENSZ Kínzás Elleni Bizottságának Megelőzési Albizottsága;
- az Európa Tanács által a kínzás, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére létrehozott Európai Bizottság (*European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, a továbbiakban: CPT)⁷ képviselői;
- az alapvető jogok biztosának hivatalán belül működő nemzeti megelőzési mechanizmus (*Optional Protocol to the Convention Against Torture*, a továbbiakban: OPCAT)⁸ munkatársai;

⁷ Bővebben: *A fogda külső ellenőrzése* című alfejezet.

⁸ Bővebben: *A fogda külső ellenőrzése* című alfejezet.

- a külföldi állampolgár hazájának Magyarországon akkreditált diplomáciai képviselője, konzuli tisztségviselője, ennek hiányában olyan állam képviselője, amely érdekei védelmét ellátja;
- vallásgyakorlás céljából bevett, bejegyzett vagy nyilvántartásba vett egyház részéről eljáró egyházi személy, vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja (a továbbiakban: lelkész), egyházi jogi személy vagy a vallási egyesület által megbízott más személy;
- fiatalok fogvatartottak a pártfogó felügyelője vagy megelőző pártfogó felügyelője;
- nevelésbe vett fiatalok esetén a gyermekvédelmi gyámja.

A védő a kapcsolattartás során jegyzeteket és hangfelvételt készíthet. A kapcsolattartás befejezését követően ezeket ellenőrzés nélkül kiviheti a fogdából. A kapcsolattartásra általában hivatali munkaidőben kell sort keríteni. Ez alól kivételt képez a védő, akivel hivatali munkaidőn túl is tarthat személyes kapcsolatot a fogvatartott abban az esetben, ha ennek elmulasztása azzal járna, hogy valamely jogát nem tudja gyakorolni. Itt elsősorban határidőhöz kötött büntetőeljárás-jogi cselekmények elmulasztásához fűződő joghátrányok jöhetnek szóba. Értelemszerűen kivételt jelentenek a lelkészek is, mivel a vallási ünnepek, alkalmak rendszerint munkanapon kívüli időszakokra esnek.

Levelezés

A kommunikáció másik formájára a levelezés. A fogvatartottak a fogva tartás jogcímétől függetlenül – a rendelkezési jogkör gyakorlójának eltérő rendelkezésének hiányában – (mennyeiségi) korlátozás nélkül küldhetnek és fogadhatnak papíralapon írt leveleket. A levélforgalom valójában mégiscsak korlátozott, aminek célja a szökés, a bizonyítási eszközök megváltoztatásának vagy megsemmisítésének megakadályozása, újabb bűncselekmény, szabálysértés elkövetésének a megelőzése, illetve a fogda rendjének a fenntartása lehet.

Garanciális jellegű szabály, hogy a fogvatartott által vagy neki írt levelet *legkésőbb a második munkanapon továbbítani, illetve kézbesíteni kell.* E határidő alatt a fogvatartott részére érkező levelet akkor is továbbítani kell, ha a fogvatartottat más fogdába, javítóintézetbe vagy büntetés-végrehajtási intézetbe szállították, vagy időközben a fogdából véglegesen elbocsátották, feltéve, hogy ismert a tartózkodási helye. Ez alól az idegen nyelven írott levél kivétel, amelyet tolmács közreműködésével történő fordítás után lehet csak kézbesíteni. Ismeretlen tartózkodási helyen lévő fogvatartottnak érkező levelet a „címezett ismeretlen” jelzéssel vissza kell adni a kézbesítőnek.

A fogva tartási célok elérése érdekében a *levelezést biztonsági ellenőrzésnek kell alávetni, amely kiterjedhet a levél felbontására is.* A levél ellenőrzését az ügy előadója végzi el, hiszen ő van leginkább azon tények birtokában, amelyek alapján meg lehet ítélni, hogy a levél tartalma sért-e büntetőeljárás-jogi érdeket. Amennyiben a levél tartalma a fogva tartás biztonságát veszélyeztető adatot, információt vagy tárgyat tartalmaz, a levél nem továbbítható, illetve a fogvatartottnak nem kézbesíthető. Ezt a döntést a fogvatartottal közölni kell, a levelet pedig vissza kell juttatni a feladónak. A minél teljesebb jogérvényesítés érdekében a nem kézbesített levél azon tartalmáról, amely a büntetőeljárást vagy az őrzés biztonságát nem veszélyezteteti, a fogvatartottat jegyzőkönyv felvétele mellett szóban tájékoztatni kell.

A lelkésszel, a hatóságokkal, törvényben elismert nemzetközi jogvédő szervezetekkel, az alapvető jogok biztosával, valamint a nemzeti megelőző mechanizmus szervezetével vagy

munkatársával és a védővel való levelezés tartalmilag nem ellenőrizhető. Ha alapos indok merül fel arra, hogy a fogvatartott részére érkező vagy az általa küldött levelek nem a borítékon megjelölt feladótól származnak vagy nem a címzetteknek szólnak, abban az esetben a levelet a fogvatartott jelenlétében kell felbontani. Az ellenőrzés csak a feladó azonosítására szolgálhat. Erről a felbontásról jegyzőkönyvet kell felvenni. Ha az ellenőrzés eredményeként megállapítják, hogy színlelt módon tüntették fel a feladót, illetve a címzettet, abban az esetben a levél kézbesítésére az általános szabályok az irányadók.

A célhoz kötött ellenőrzés összhangban áll a nemzetközi gyakorlattal, hiszen az Emberi Jogok Európai Bíróságának álláspontja szerint az elítéltek levelezésének korlátozása önmagában még nem ütközik az egyezménybe, azonban a levelek visszatartása egy demokratikus társadalomban csak akkor tekinthető szükségesnek, ha nyomós társadalmi szükségletből történik, és arányban van az elérni kívánt céllal.⁹ A bíróság a későbbi gyakorlata során ezt kiterjesztette a letartóztatottakra is.

Az Európa Tanács Emberi Jogi Bíróságának esetjogi gyakorlata munkálta ki azt az elvet, hogy a fogva tartott személy hivatalos levelezése csak tiltott melléklet (például kábítószer) esetében bontható ki, és akkor is csak az előbb leírt eljárásjogi jellegű garanciális szabályok megtartása mellett.¹⁰ Látható, hogy az európai gyakorlathoz képest hazai jogunk kicsit engedékeny módon szabályoz.

Telefonálás

A kommunikáció – fogdarendelet által ismert – harmadik eszköze a telefonbeszélgetés. A *letartóztatott* a kapcsolattartójával *naponta, alkalmanként legalább 10 perc* időtartamban telefonbeszélgetést kezdeményezhet. Az *őrizetes* pedig a hozzátartozójával *naponta egyszer, alkalmanként legfeljebb 10 perc* időtartamban kezdeményezhet telefonbeszélgetést. A szabálysértési elzárást töltő hetente legalább három alkalommal 10 perc időtartamban távbeszélő használatára jogosult. Minthogy az elzárásnak a fogdában letölthető ideje erősen korlátozott – az egy hetet szinte kizárt, hogy elérje –, a telefonbeszélgetésnek pedig csak az alsó korlátját szabja meg a jogalkotó, ezért az elzárás során akár mindennap biztosítani kell a telefonbeszélgetés lehetőségét.

A telefonbeszélgetés csak a fogva tartást végrehajtó szerv által biztosított, a beszélgetés ellenőrzését technikailag lehetővé tevő készüléken, a fogvatartott költségén, a fogda napirendjében meghatározott időben, ellenőrzés mellett történhet. Az ellenőrzés tényéről a fogvatartottat tájékoztatni kell. A beszélgetés a fogdában kialakított, párhuzamosított, kártyával működő készüléken történhet.

A fogvatartott telefonhasználati szándékát kérelmi lapon kezdeményezi, amelyen meg kell jelölnie a felhívni kívánt személy vagy szervezet nevét, illetve telefonszámát. Több kérelmező esetén is lehetővé kell tenni, hogy a telefonon történő kapcsolattartás lehetőleg minden fogvatartott számára biztosított legyen. Fogvatartott telefonhívást még a nem ellenőrizhető beszélgetések esetében sem kezdeményezhet, az minden esetben a fogdaszemélyzet vagy – a beszélgetés ellenőrzése esetén – az ügy előadójának feladata. Sikertelen hívás esetén a hívás újabb kérelmi lap benyújtása nélkül egy alkalommal ismételhető meg. A személyes kapcsolat befejezésére vonatkozó szabályok a telefonbeszélgetésre is irányadók.

⁹ Grád András: *A strasbourgi emberi jogi bíraskodás kézikönyve*. Budapest, Strasbourg Bt., 2005. 424.

¹⁰ Campbell v. United Kingdom judgment of 25 March 1992 Series A no. 233.

6.3.4. A vallásszabadság

Kutatási adatok azt támasztják alá, hogy a vallásgyakorlás marginális szerepet tölt be a rendőrségi fogva tartás során.¹¹ Ezért e fejezet keretei között csupán érintjük a vallási gyakorlatot. *A vallásszabadságnak és annak részét képező vallásgyakorlásnak relatíve kevés korlátja van.* Ugyanakkor a szabadságtól való megfosztás e tekintetben is különleges helyzetet eredményez, amely bizonyos korlátozásokat is jelent. A Bv. tv. az egyéni vallásgyakorlásnak lényegében nem szab határt, a közösségi vallásgyakorlásban is igen megengedő, csak az intézet rendjét és biztonságát megsértő személyekre nézve tartalmaz korlátozó rendelkezéseket. A rendőrségi fogdáknak folytatható vallásgyakorlás szabályozására nézve levonható az a következtetés, hogy a közösségi vallásgyakorlás szabályait a Bv. tv. határozza meg. Egyetlen kritikus pontként lehet említeni, hogy a közösségi vallási alkalmakon együtt lehetnek azok a fogvatartottak is, akiket a rendelkezési jogkör gyakorlójának döntése alapján el kell egymástól különíteni. Tipikusan ilyenek az azonos ügy miatt fogva tartottak. A hazai gyakorlatban ritkaságszámba menő közösségi vallási gyakorlat sajnálatos módon nem követi e jogi szabályokat.

Az egyéni vallásgyakorlásra nézve találunk speciális fogdai szabályokat, amelyek csekély mértékű eltérést mutatnak a bv. szabályokhoz képest. Ezek szerint a vallás gyakorlását a fogvatartott, valamint az egyházi személy, a vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja, az egyházi jogi személy vagy a vallási egyesület által megbízott más személy kezdeményezheti. A „más személy” kérdése igazán érdekes, mert amíg az egyházi személy, illetve ennek egyesületi megfelelője a vallásos szertartást hivatásszerűen végző tag, lényegében a lelkes kifejezéssel leírható, addig a „más személy” bárki lehet, akit a vallásos szervezetek megbíznak. E megbízás a kevésbé ellenőrizhető információk közé tartozik. A bv. intézetekben kialakult gyakorlat szerint csak együttműködési megállapodás alapján végezhetnek „más személyek” lelki gondozói tevékenységet, így biztosított az intézet rendje és biztonsága. Ez lenne a fogdák számára is követhető gyakorlat. A másik vallási szabály az ételmezésre vonatkozik. E szerint fogvatartottak részére, amennyiben azt igénylik, vallásuk előírásainak megfelelő étkezést kell biztosítani. Végül pedig a zárkában tartható tárgyak körére nézve találunk szabályokat, amelyek szerint a vallásgyakorláshoz szükséges könnyű, kis méretű kegytárgyak a zárkában tarthatók. Érdemes megemlíteni, hogy ezek is csak olyanok lehetnek, amelyek az őrzés biztonságát nem veszélyeztetik.

6.3.5. Tulajdonjog

A teljes tulajdonjog három részjogosultságból áll, amelyek a birtoklás, a használat és a hasznok szedése, valamint a rendelkezési jog. A fogva tartás alatt leginkább a birtoklás joga esik korlátozás alá azáltal, hogy fogdarendelet 1. számú melléklete meghatározza, hogy a fogvatartott milyen tárgyakat (polgári jogi kifejezéssel élve dolgokat) tarthat magánál. A többi dolog esetében a birtoklás jogának gyakorlása a fogva tartás ideje alatt kizárt. A rendelkezési jog nem esik *expressis verbis* korlátozás alá, mégis az ügyleti forgalomnak bizonyos ingó vagy ingatlan dolgok tekintetében lehetnek olyan szabályai, amelyek miatt a rendelkezési jog gyakorlása nehezebbé válik (például azért, mert nem tud személyesen eljárni).

¹¹ Tihanyi Miklós: *Vallásgyakorlás különleges élethelyzetekben*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2019.

6.4. A kérelem és a panasz

6.4.1. A kérelem

A *fogdaparancsnok* a fogvatartottak ügyeivel kapcsolatban – a bv. törvény rendelkezéseire is tekintettel – *hivatalból vagy kérelemre dönt*. Fő szabály szerint *hivatalból* kell eljárnia, ha intézkedésre vagy döntésre okot adó körülményt észlel. Erre az észleléstől számított *8 nap* állt rendelkezésre, kivéve azokat az ügyeket, amelyek során kívüli elintézése szükséges. *Kérelemre* legkésőbb a kérelem benyújtását követő *30 napon* belül kell intézkednie, illetve döntést hoznia, kivéve, ha az ügy jellege során kívüli elintéztést kíván. E határidő legfeljebb egy alkalommal újabb 30 nappal meghosszabbítható.

Ha a bv. törvény rendelkezései előírják, abban az esetben a fogva tartásért felelős vagy a fogdaparancsnok az intézkedéséről, döntéséről határozatot hoz. Érdemi vizsgálat nélkül el lehet utasítani az ugyanazon ügyben 6 hónapon belül ismételten előterjesztett kérelmet, ha az új tényre vagy körülményre nem hivatkozik. Ha a kérelem elbírálása nem a végrehajtásért felelős szerv hatáskörébe tartozik, erre az elutasító határozatban utalni kell. Ez esetben a fogvatartottat tájékoztatni kell az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervről.

6.4.2. A panasz

E fejezetben nem érintjük az elhelyezési körülmények miatti panaszt. Kizárólag az eljáró hatóság döntésével, intézkedésével szembeni panaszt vizsgáljuk. A végrehajtásért felelős szerv intézkedése vagy döntése ellen, illetve annak elmulasztása miatt panasszal lehet fordulni a végrehajtásért felelős szerv vezetőjéhez, vagyis a fogva tartásért felelőshöz.

A fogvatartotti jogok érvényesülésének garanciáját jelenti a panaszjog. A fogvatartottat megilleti a panaszjog bármely, fogva tartásával összefüggő hatósági döntés, intézkedés, illetve ezek elmulasztásával szemben. A panasz megtételére jogosult a fogvatartott, a védő, a fiatakorú törvényes képviselője, illetve az a kapcsolattartó, akit az intézkedés vagy a döntés, illetve annak elmulasztása a kapcsolattartás vonatkozásában érint. A panaszt – eltérő rendelkezés hiányában – az intézkedés vagy a döntés közlésétől, illetve annak elmulasztásától számított *15 napon belül lehet előterjeszteni*. A panaszt írásban kell benyújtani, vagy arról jegyzőkönyvet kell felvenni. A panasz benyújtására nyitva álló határidő elmulasztásával szemben igazolási kérelmet lehet benyújtani, ha a jogosult a panasz megtételében akadályoztatva volt. Ez esetben a panaszt az akadály megszűnésétől számított 15 napon belül lehet igazolási kérelemmel együtt előterjeszteni. Az igazolási kérelemben elő kell adni a mulasztás okát és azokat a körülményeket, amelyek a mulasztás véltenségét valószínűsítik. Az intézkedés vagy a döntés közlésétől, illetve annak elmulasztásától számított 3 hónapon túl igazolási kérelem nem terjeszthető elő.

A panaszt *30 napon belül kell elbírálni, kivéve, ha az ügy jellege miatt soron kívüli elintézés* szükséges. E határidő indokolt esetben 30 nappal meghosszabbítható. A panasz elbírálásáról, valamint a határidő meghosszabbításáról az elítéltet és az egyéb jogcímen fogvatartottat, illetve a panasztevőt írásban tájékoztatni kell. A panasz elbírálásáról szóló határozat ellen további jogorvoslatnak nincs helye. E rendelkezés kétséget kizáróan korlátozza a fogvatartotti jogok érvényesülését. Csekély vigasz, hogy az alapjogok megsértése miatt a fogvatartott keresettel fordulhat a bírósághoz.

Megeshet, hogy a fogvatartott a panaszában olyan tényállítást, illetve körülményt is megfogalmaz, amely addig nem volt ismert a fogva tartást végrehajtó szervezet előtt. Ebben az esetben a panasznak ezt a részét új kérelemnek kell tekinteni, és panaszként nem bírálható el, kivéve, ha az ügy jellege során kívüli elintézését kíván.

A bv. törvény az alábbiak szerint fogalmazza meg a panasz elutasításának kötelező eseteit, amely esetekben az érdemi vizsgálat mellőzésével kell elutasítani a panaszt:

- a panasz benyújtására előírt határidő már eltelt, a fogvatartott a panaszjogáról lemondott, vagy a panaszát korábban visszavonta;
- a panasz tárgya nem tartozik a végrehajtásért felelős szerv hatáskörébe vagy az nem büntetés-végrehajtási jogviszonyhoz kötődik (például a fogvatartott büntetőeljárás-jogi jogaira vonatkozik);
- a fogvatartott panaszát korábban már elbírálták;
- a panasz nem a jogosulttól származik, vagy a képviselő jogosultságát felhívás ellenére nem igazolta;
- a kérelem valamennyi részét elbírálták, és annak helyt adtak.

A bv. (fogdai) határozatok formai szempontból lehetnek alakszerűek és nem alakszerűek. Az alakszerű határozatok két típusát lehet megkülönböztetni, teljes alakszerű és az egyszerűsített határozatot. A *teljes alakszerű határozat tartalmi elemei* a fejrész azonosító rész, a rendelkező rész, az indokolás, végül a záró hitelesítő rész.

A *fejrész és azonosító rész tartalmazza* az eljáró szerv, döntésre jogosult személy megnevezését, az ügy számát és az ügy tárgyának megjelölését, a fogvatartott személyazonosító adatait és lakcímét, továbbá a nyilvántartási számát, egyéb érintett esetén annak nevét és lakcímét.

A *rendelkező rész* tartalmazza a döntést, valamint a jogorvoslat lehetőségéről szóló tájékoztatást.

A *indokolásban* kell rögzíteni a megállapított tényállást és az annak alapjául szolgáló bizonyítékokat, továbbá azokat a jogszabályokat, amelyeken a határozat alapul.

A *záró hitelesítő rész* tartalmazza a határozathozatal helyét és idejét, a határozatot hozó nevét és beosztását, aláírását, valamint a szerv hivatalos bélyegzőlenyomatát.

Egyszerűsített határozati formában a kérelemnek vagy a panasznak helyt adó döntéseket lehet közölni. E határozatokat indokolni nem kell.

A *nem alakszerű határozatok* az ügyíratra feljegyzett vagy jegyzőkönyvbe foglalt határozatok. Külön íven kell megszövegezni a határozatot, ha azt kézbesítés útján közlik. Az ügyíratra feljegyzett vagy jegyzőkönyvbe foglalt határozat esetén a fejrészen és azonosító részben foglalt adatokat nem kell feltüntetni, ha azok az íratból kitűnnek.

A *határozatot azzal kell közölni*, aki a kérelmet vagy panaszt benyújtotta, illetve akire nézve az rendelkezést tartalmaz. A határozatot kihirdetés vagy kézbesítés útján kell közölni. A határozat kihirdetését írásban kell igazolni. A határozat közlésének napja az a nap, amelyen azt kihirdették vagy kézbesítették.

A *határozatokkal szembeni jogorvoslat speciális esete a kijavítás és a kiegészítés*. E kettő ugyanis a határozaton nem eredményez érdemi változást. A végrehajtásért felelős szerv, illetve szervezeti egység vezetője hivatalból vagy kérelemre a határozatot elírás vagy számítási hiba esetén – ha ez szükséges, a kérelmező meghallgatását követően – kijavítja. Az eljáró szerv, illetve vezetője hivatalból vagy kérelemre a határozatot kiegészítheti, ha az ügy érdeméhez tartozó kérdésben nem határozott. A kijavítást és a kiegészítést az alaphatározat eredeti példányára és lehetőleg kiadmányaira is fel kell jegyezni, továbbá az alaphatározatra előírt módon mindazokkal közölni kell, akikkel az alaphatározatot közzölték.

6.5. A fogda szervezete, kialakítása

Fogdát kialakítani rendőrkapitányság, rendőr-főkapitányság és a Készenléti Rendőrség szervezeti keretein belül lehet. Fogda létesítését, megszüntetését, a rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes a rendőrség érintett szakterületei véleményének figyelembevételével engedélyezi. *A fogdában elhelyezhető fogvatartottak létszáma szerint az alábbi kategóriákról* beszélhetünk:

- I. kategóriájú 30 fő felett;
- II. kategóriájú 15–30 fő között;
- III. kategóriájú 15 fő alatt.

A fogda kategóriája szerint változik a fogdaszolgálat szervezeti felépítése, az őrhelyek száma, a helyiségek összetétele és száma.

Fogdaszolgálati feladatra fogda- és kísérő őr elnevezéssel osztályt vagy alosztályt kell működtetni. Az irányadó gyakorlat szerint az I. kategóriájú és a KR fogdáját osztály jogállású, a II-es és III-as kategóriájú fogdákat alosztályszintű szervezeti egység működteti.

A fogda kialakításakor az épületen belüli elhelyezés sem tekinthető irrelevánsnak. Fogda nem helyezhető el pinchelyiségben, illetve olyan helyen, amelyen keresztül ügyfélforgalom halad át. Fogdához nem vezethet út függőfolyosón keresztül. Az esetleges szökések megelőzése érdekében a fogdát zsákutcává kell tenni, vagyis úgy kell kialakítani, hogy csak egyetlen ajtón keresztül lehessen ki- és belépni. A fogda fizikailag nem egységes kialakítású helyiség, hanem őrzésbiztonsági szempontok alapján egymástól jól elválasztott területekből áll. A fogda *befogadóegységből, zárkaegységből és a szabad levegőn tartózkodás, sportolás céljára szolgáló helyiségből (udvarból) áll.* A befogadóegységben található az őrszolgálat elhelyezésére szolgáló helyiség, az orvosi szoba, a látogatók fogadására szolgáló helyiségek, az ügyvédi beszélő, valamint a többcélú helyiségek, a letétkezelő helyiség, az ideiglenes őrzésre kialakított helyiség és a WC. A zárkaegységben találhatók a zárkák, a fogvatartottak részére kialakított WC, a fürdőhelyiség, az ételmezési előkészítő helyiség és ugyancsak a többcélú helyiségek.

A befogadó- és a zárkaegységet egymástól biztonsági zárral ellátott rácsos vasajtó különíti el. A fogda bejárata előtt lévő és a befogadóegységet a zárkaegységtől elválasztó rácsajtót, a zárkaegység folyosójáról nyíló helyiségek ajtóit, az ételbeadó nyílásokat – a szükséges használat idején kívül – állandóan zárva kell tartani.

6.6. A fogdaszolgálat alapjai

6.6.1. Fogdaőrség

Fogdaőri szolgálatot csak az láthat el, aki:

- alapvizsgát tett a fogva tartásra és az őrzésre vonatkozó hatályos rendelkezésekből, valamint az elsősegélynyújtási alapismeretekből;
- nem áll büntetőeljárás hatálya alatt;
- fogdaszolgálati fegyelemsértés miatt nem áll fegyelmi eljárás hatálya alatt;
- a fogdaőri szolgálatra egészségileg és fizikailag alkalmas.

A fogda működtetéséhez legalább három fő (1 fő őrparancsnok, 2 fő fogdaőr) állandó jelenléte szükséges. A befogadóegységben az őrparancsnok és egy fogdaőr, a zárkaegységben 20 fő fogvatartotti létszámig egy, e feletti létszám esetén legalább két rendőr teljesít szolgálatot. Ennek figyelembevételével a fogva tartásért felelős határozza meg a fogdaőrök létszámát és az őrhelyek

számát. Általában igaz, hogy őrhelynek számít a befogadóegység, és 20 férőhelyenként egy újabb őrhelyet kell létesíteni. A fogdaőrök között váltásonként – ahol ez indokolt – női fogdaőr is lát el szolgálatot.

6.6.2. Fogdaszolgálat közös szabályai

A fogdaszolgálat zárt helyen történő teljesítése és a szolgálati feladatok sokszor monoton egyhangúsága miatt a fogdaőrök figyelme hosszú távon óhatatlanul gyengül. Ha valaki hosszú idő óta folyamatosan ugyanazt a munkát végzi anélkül, hogy abban jelentős változás vagy a figyelmét felkavaró rendkívüli esemény történne, abban az esetben számolnunk kell a megszokás okozta figyelmetlenséggel, felületességgel. Ha a szakmai rutin megszokássá válik, hajlamos az ember elsiklani olyan jelenségek, események mellett, amelyek egyébként feltűnnének neki, és amelyekre reagálnia kellene. A megszokott monoton cselekvés azonban nélkülözi a figyelmet, amelyet így bármely más dolog vagy jelenség képes lekötni. Maga a sívár fogdai környezet is azt eredményezi, hogy minden mozgalmas, színes dolog képes lenne nem csupán elterelni, hanem teljesen lekötni a fogdaőr figyelmét. Ennek a természetes figyelemelterelő hatásnak a csökkentése érdekében fogalmazták meg azokat a tevékenységeket, amelyek végzése a fogdaőrség számára generális jelleggel tilalmazva vannak. Ezen túlmenően bizonyos tilalmakat – tipikusan meghatározott tárgyak birtoklását – a biztonságos fogva tartás követelményei tesznek indokolttá.

A fogdaszolgálatot ellátó rendőrök a fogdában az élelmiszeren és az étkezésszükségleten kívül *csak olyan tárgyat tarthatnak maguknál, amely a szolgálat ellátásához szükséges, és nem veszélyezteteti a fogda őrzésbiztonságát.* A fogdaszolgálatot ellátóknak a fogdán belül tilos a fogva tartással összefüggő szolgálati feladatokon kívüli más tevékenység folytatása. Így különösen tilos aludni, öltözni, fürödni, olvasni, okoseszközöket használni, tévét nézni, internetezni, bármilyen módon játszani, a fogvatartottakkal magánjellegű beszélgetést folytatni.

Tilos az őrhelyet engedély és váltás nélkül elhagyni. A fogdaszolgálatot ellátóknak a munka-kozi szünetet – a fogvatartottak étkezési idején kívül – az arra kijelölt helyiségben kell biztosítani. A fogdaszolgálatot ellátók a szolgálat letelte után a következő szolgálatba lépésig a zárkaegységbe nem léphetnek be, ott nem tartózkodhatnak, a fogda befogadóegységébe a fogdaparancsnok eseti engedélyével léphetnek be, és tartózkodhatnak ott.

6.6.3. A fogda állományának feladatai

Fogdaparancsnok és feladatai

Fogdaparancsnok az alosztály- vagy osztályvezető, aki közvetlenül vezeti a fogdaszolgálatot és mint ilyen a teljes fogdaszolgálati állomány közvetlen előljárójaként tervezi, szervezi, ellenőrzi a fogdaszolgálatot, és közvetlenül biztosítja a fogvatartotti jogok érvényesülését. Feladatkörének, feladatainak részletes bemutatása meghaladja e fejezet kereteit, ez az ismeretanyag a közrendvédelmi vezetői ismereteket feldolgozó kurzusok tananyagát képezi. Ezért itt csak utalásszerűen soroljuk fel:

- *fogdaőrökkel kapcsolatos feladatok* (szolgáltatattervezés, szervezés, ellenőrzés, eligazítás, beszámoltatás, gondoskodás továbbképzésről, szükség esetén megerősítő állomány fogdára vezénylése);

- *fogvatartottakkal kapcsolatos feladatok* (fogvatartotti kérelmek elbírálása, elintézése, döntési jogkörét meghaladó esetekben ezek továbbítása, a fogvatartott közvetlenül fordulhat hozzá, javaslattétel a fogvatartottak jutalmazására vagy fenyítésére);
- *fogda működésével kapcsolatos feladatok* (igényli a szükséges anyagi és technikai felszereléseket, vezeti a szolgálati nyilvántartásokat, elkészíti a jelentéseket és az előterjesztéseket, részt vesz a fogdában történt rendkívüli események kivizsgálásában);
- *fogva tartás körülményeivel kapcsolatos feladatok* (fogvatartotti élelmezés folyamatos figyelemmel kísérése, szükség szerint intézkedés pótélelmiszer [konzerv] beszerzéséről, gondoskodás a megrongálódott fogdai fektetési anyagok pótlásáról, mindennap szemle elvégzése, az épülettel kapcsolatban szükségessé váló karbantartási munkák jelentése, ezek elvégzésének felügyelete).

Őrparancsnok és feladatai

A fogdai őrszolgálat hierarchikus rendszerében az őrszemélyzet két szintjét lehet egymástól megkülönböztetni. Az egyik az őrparancsnok, a másik pedig a fogdaőr. Az őrparancsnok az a *zászlós*, aki az őrszolgálat közvetlen szolgálati előljárójaként a vonatkozó jogszabályok, valamint normatív és egyedi utasítások alapján közvetlenül vezeti az őrség tevékenységét. Az őrparancsnok beosztása a szolgálatparancsnokéval egyezik meg. Közvetlenül vezeti a fogdai őrszolgálatot, ezért feladatai túlmutatnak az őrzésen, és megjelennek az adminisztratív jellegű szervezői feladatok is. Ennek megfelelően az őrparancsnok:

- vezeti a fogdai nyilvántartásokat;
- kezeli a fogvatartottak letétjét;
- gondoskodik a fogvatartottak ellátásáról (ideértve a ruházati, az élelmezési és az egészségügyi ellátást is);
- gondoskodik a fogvatartottak alapjogainak érvényesüléséről;
- ha nincs befogadó ór, végzi a befogadást;
- végrehajtja a fogvatartott ideiglenes és végleges elbocsátását;
- kezeli a bejáratí és a zárkaegységbe nyíló ajtók kulcsait, ennek során ellenőrzi a belépésre jogosultságot, és gondoskodik arról, hogy a belépéskor a biztonsági rendszabályok érvényre jussanak (például: zárkaegységbe lőfegyverrel még az ellenőrző előljáró sem léphet be);
- a kapcsolattartásra jelentkező személyeknek, szervezetek tagjainak a fogdába történő érkezésekor a személyazonosság és jogosultság megállapítását követően megadja a szükséges tájékoztatást, és biztosítja a kapcsolattartást;
- gondoskodik arról, hogy a fogda napirendjét betartsák;
- távollétében, illetve akadályoztatása esetén helyettesíti a fogdaparancsnokot;
- végzi a fogdaszolgálat átadás-átvételi eljárását, és jelenti a TIK-nek;

A fogdaőr és feladatai

A fogdaőr az a *tiszthelyettes*, aki az őrparancsnok alárendeltségében, a vonatkozó rendelkezések alapján fogdán vagy őrzött szálláshelyen a kijelölt őrhelyén, illetve a hozzá tartozó meghatározott

mozgási körzetében személyőrzési feladatokat lát el.¹² A fogdaőr beosztása a járőrbeosztással egyezik meg. A fogdaőr rendőrségi fogdában, őrzött szálláshelyen a kijelölt őrhelyen, illetve a hozzá tartozó meghatározott mozgási körzetben fogvatartott személyt őriz. Feladatát lőfegyver nélkül, gyakorlóruházatban, azon elhelyezett himzett azonosító használatával, gumitalpú cipőben, rendőrbottal, vegyi eszközzel és egyéb rendszeresített felszereléssel (például jelzőbot) látja el.

A fogdaőrök kötelesek a zárkában elhelyezett fogvatartottak *viselkedését 20 percenként ellenőrizni* a betekintő sávon keresztül. *Gyakrabban – szükség esetén folyamatosan* – kötelesek ellenőrizni azokat a fogvatartottakat, akik *rendkívüli cselekményt követtek el*, vagy akikről viselkedésük alapján a rendkívüli cselekmény *elkövetése alaposan feltehető*.

A fogvatartottnak a zárkaegységből a befogadóegységbe történő ki-, illetve visszakísérése során a kísérést végző rendőr ruházatátvizsgálást hajt végre. Sérülés észlelése vagy bántalmazásra utaló panasz esetén intézkedik az orvosi vizsgálat elvégzéséről.

Amennyiben nincs zárkánként WC-helyiség biztosítva, abban az esetben a fogvatartottakat szükség esetén a fogdaőr kíséri ki. Azonos zárkaegységszinten egy időben csak azonos célból (például WC-használat, fürdés) és csupán egy zárkából engedhetők ki a fogvatartottak. Amennyiben nincs az étel kiosztásával megbízott rendvédelmi igazgatási szolgálati viszonyban álló, abban az esetben ezt a feladatot olyan fogdaőr végzi el, aki rendelkezik egészségügyi könyvvel.

A felcser és feladatai

A felcser az elsősegélynyújtást, egyszerűbb egészségügyi beavatkozásokat, illetve az orvosi előírásokat, valamint gyógyszeradagolásokat elvégző, megfelelő egészségügyi képzettséggel rendelkező személy. A felcserbeosztásról az általános rendőrség tekintetében a jogi normák többnyire hallgatnak. Ennek ellenére a fogdaszolgálat jogforrásai ismerik ezt a feladatkört.

A felcser az alábbi feladatokat látja el:

- a fogdában részt vesz a fogvatartottak egészségügyi befogadásában, továbbá végrehajtja az egészségügyi alapellátását végrehajtó orvos melletti asszisztencia biztosítását, valamint a fogvatartottak speciális (szakrendelés) egészségügyi ellátásával kapcsolatos szervezési, koordinálási feladatokat;
- képzettségének megfelelően elsősegélyt nyújt a fogdában;
- végrehajtja a fogvatartottak részére felírt gyógyszerek adagolását, kiosztását;
- felügyeli az orvosi szoba eszközeinek rendeltetésszerű használatát;
- végrehajtja a gyógyszer- és egyéb készletek kezelését, intézkedik azok szükség szerinti pótlásáról;
- naprakészen vezeti a fogvatartottak részére történő gyógyszerrendelésről, valamint a fogdaőrök által a fogvatartottak számára esetileg kiadott gyógyszerekről és a gyógyszeradagolásról a nyilvántartást.

¹² Szolg. Szab. 75. §.

További tagjai az állománynak és feladataik

Több munkafolyamatot ellátó ügyviteli alkalmazott az ügyiratkezelést, iktatást és más, adminisztratív feladatokat ellátó személy. Általában rendvédelmi igazgatási alkalmazotti vagy munkajogviszonyban áll.

Lehetőség van további munkakör betöltésére, foglalkoztatására *rendvédelmi igazgatási alkalmazottként*. Az általuk végzett feladatok többnyire az étkeztetéshez, a logisztikához, illetve a higiéniahoz kapcsolódnak.

6.6.4. Fogdaszolgálathoz kapcsolódó főbb feladatok

Fogdaszolgálat átadás-átvétele

A fogdaszolgálat átadás-átvételének célja a lelépő szolgálat során szerzett tapasztalatok, ismeretek, a kialakult helyzetekről és várható eseményekről történő információk átadása a fellépő szolgálat számára. Másfelől az átadás-átvétel egyértelműbbé teszi a szolgálatellátással összefüggő felelősséget.

Az átadás-átvétel során a lelépő őrparancsnok az alábbi tartalmú tájékoztatást köteles nyújtani a szolgálatot átvevő őrparancsnok számára:

- fogvatartottak létszáma, összetétele, tartózkodási helye, elkülönítése, fokozott őrzés, gyógyszerellátásuk, a velük kapcsolatos egyéb feladatok, a megtörtént vagy várható események, különös tekintettel a rendkívüli eseményekre;
- az esetleges műszaki meghibásodások, az elvégzendő és elvégzett – javító, karbantartó – munkák és az ezekkel összefüggő intézkedések.

A szolgálatot átadó és átvevő az átadás-átvétel során közösen ellenőrzik:

- az őrszolgálati okmányok meglétét, a nyilvántartások vezetettségét;
- a letéti tárgyak, pénz és értékek meglétét;
- a fogda rendjét, tisztaságát;
- az őrzésbiztonsági berendezések és eszközök – a jelző-, ellenőrző és riasztórendszerek – állapotát, működőképességét, a fogda- és a szolgálatparancsnok, a fogda és a TIK közötti összeköttetést;
- a fogdaszolgálatot ellátók használatára kiadott kulcsok meglétét;
- a nyílászáró szerkezetek, rácsok, falak, berendezési tárgyak állapotát, a zárkák felszerelését, a fogvatartottaknál nem tartható tárgyakat.

Fogdába történő beléptetés

Őrzésbiztonsági és emberi jogi szempontból egyaránt lényegi kérdés, hogy a fogda ne legyen nyílt intézmény, vagyis a belépő személyek köre jogilag körülhatárolt és indokolt legyen. Emellett őrzésbiztonsági szempontból a belépésre jogosultak előtt további korlátokat kell állítani annak érdekében, hogy végtelenül se veszélyeztethessék a fogdaszolgálat ellátását. Ennek megfelelően a fogdába az őrszolgálatot ellátókon, a fogdában elhelyezett fogvatartott ügyében eljáró ügyintézőkön, az étkeztetést végző alkalmazotton, az ellenőrzésre jogosultakon, az egészségügyi

ellátást végzőkön, a fogvatartottakon és a külön engedéllyel rendelkezőkön – például javítást, karbantartást végző személyek stb. – kívül más személy nem léphet be, ott nem tartózkodhat.

A befogadóegység bejárati ajtajának *nyitása előtt meg kell győződni a belépésre jelentkező személy belépési jogosultságáról*. Az őrzésbiztonság veszélyeztetésének gyanúja, a belépési jogosultság hiánya vagy a fogdába be nem vihető tárgyak felfedése esetén az ajtót zárva kell tartani. A bejárati ajtó és a befogadóegységet a zárkaegységtől elválasztó ajtó egy időben egyszerre nem lehet nyitva (zsiliprendszer). A bejárati és a zárkaegységbe nyíló ajtó kulcsát az őrparancsnoknak kell kezelnie.

A fogda befogadóegységében lőfegyvert a fogda ellenőrzését, valamint a fogvatartott kísérését végrehajtó személy tarthat magánál. A fogda zárkaegységébe lőfegyverrel csak külön parancsra, más kényszerítő eszközzel el nem hárítható, súlyos rendkívüli esemény leküzdése céljából lehet belépni. A zárkaegységbe lőfegyver, telekommunikációs eszköz nem vihető be, a belépés idejére ezeket a befogadóegységben erre a célra elhelyezett lemezszekrénybe kell elzárni.

A fogdába történő belépésre jogosító engedélyt a fogva tartásért felelős, több fogva tartásért felelős érintettsége esetén a rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes írásban adja ki. A külön belépési engedéllyel rendelkező személyre a látogatókra, a látogatók fogadására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A fogdába újságíró-, forgatócsoport belépése, a fogdában médiatartalom-szolgáltató részére kép- és hangfelvétel készítése csak az országos rendőrfőkapitány előzetes engedélyével lehetséges.

A fogvatartott befogadása

A befogadás szabályai annak a folyamatnak a rendjét határozzák meg, ahogyan bármely személyt a fogva tartás elrendelését követően a zárkában elhelyeznek. A fogva tartás elrendelése ennek megfelelően nem része a befogadási folyamatnak, hanem megelőzi azt. A fogva tartást elrendelő határozat a befogadáskor zárt borítékban kerül a fogdára. Felbontására a fogdában a bv. felügyeleti ügyész, a fogva tartás alapjául szolgáló eljárást folytató nyomozó szerv vezetője, az ügyintéző, a fogdaparancsnok, valamint ennek távollétében – amennyiben indokolt a boríték felnyitása – a szolgálatban lévő őrparancsnok jogosult. A boríték felnyitását minden esetben dokumentálni kell.

Ennek az eljárásnak a protokollját az alábbiakban lehet összefoglalni.

1. Rendelvény elkészítése. A fogva tartásért felelős a rendelkezési jogkör gyakorlójának határozata alapján kiállítja a rendelvényt. A rendelvény tartalmazza:

- a fogvatartottak személyi adatait;
- a fogva tartás alapjául szolgáló határozatra vonatkozó adatokat;
- a fogva tartás kezdő és befejező időpontját, év, hónap, nap, óra és perc megjelöléssel;
- a fogvatartott védőjének nevét, irodai címét és telefonszámait;
- fiataalkorú fogvatartott esetében a törvényes képviselő, gondozó nevét és címét, továbbá ha a fiataalkorú törvényes képviseletét gyermekvédelmi gyám vagy eseti gyám látja el, a gyermekvédelmi gyám, eseti gyám nevét és munkáltatója nevét, székhelyét, munkáltató hiányában az eseti gyám székhelyét;
- a rendelkezési jogkör gyakorlójának a fogva tartás szempontjából jelentős további – így különösen az elkülönítéssel, kapcsolattartással, őrzéssel kapcsolatos – döntéseit.

Megeshet, hogy a fogvatartottal szemben több ügy miatt is személyes szabadság elvonásával járó intézkedést kell alkalmazni, és ezek végrehajtása ugyanabban a fogdában történik. Ebben az esetben a rendelvényt akkor is ki kell állítani, és a befogadási eljárást le kell folytatni, ha a fogvatartott fogdái elhelyezése korábban más jogcímen már megvalósult.

2. Befogadást megelőző orvosi vizsgálat. A befogadást megelőző vizsgálat során az orvos rögzíti a fogvatartott egészségi állapotát, meghatározza a gyógyszeradagolást, és állást foglal abban a kérdésben, hogy a fogvatartott rendőrségi fogdában elhelyezhető-e. Az orvos írásos állásfoglalása nélkül senki nem helyezhető el rendőrségi fogdában. Az orvosi véleményt zárt borítékban a rendelvényhez kell csatolni.

3. A fogvatartott fogdára kísérése, belépés a fogdába. A fogdába történő belépés előtt a fogvatartottat oda kísérő rendőr ruházátátvizsgálást hajt végre még akkor is, ha ezt már a korábban intézkedő rendőr megtette. A beléptetést végző őr (őrpapancsnok) ellenőrzi a belépési jogosultságot, majd csak ezt követően nyitja ajtót, és engedi be a rendőröket és velük együtt a fogvatartottat.

4. Ruházátátvizsgálás a fogdában. A befogadást végző őr is kötelező ruházátátvizsgálást hajt végre. A ruházátátvizsgálást csak azonos nemű személy végezheti, és csak azonos nemű személy lehet jelen. Ha indokolt, abban az esetben az őr a testüregekre is kiterjedő vizsgálatról intézkedik. De ezt már nem ő, hanem orvos hajtja végre.

5. A befogadást végző őr ellenőrzi a befogadáshoz szükséges alábbi iratokat:

- személyes szabadság korlátozását elrendelő érvényes határozat zárt borítékban;
- a fogva tartásért felelős által kiállított rendelvény;
- a befogadást megelőzően kiállított orvosi vélemény;
- személyazonosításra alkalmas okmány, vagy ennek hiánya esetében arcképes nyilvántartás adatai;
- átkísérési utasítás.

Az orvosi dokumentációban vagy a rendelvényben tapasztalt hiányosságokról, hibákról a befogadás felfüggesztése mellett a tevékenységirányítási központon keresztül tájékoztatni kell a rendelvény kiadmányozóját.

6. Letételezés. A befogadást végző rendőr a fogvatartottól elveszi azokat a tárgyakat, amelyeket nem tarthat magánál, és ezeket mérettől függően letéti szekrényben, illetve letéti zsákban helyezi el. A letétként kezelt pénzt egy összegben, a külföldi fizetőeszközöket címletenként és sorszám szerint, a többi letétként kezelt tárgyat megnevezésük, számuk és jellegzetességük feltüntetésével kell jegyzőkönyvbe foglalni. A letéti tárgyakról *négy példányban jegyzőkönyvet kell felvenni*. A jegyzőkönyvet a befogadást végző rendőr, a fogvatartott és a ruházátátvizsgáláson jelen lévő (lehetőség szerint a fogvatartott kísérését végrehajtó rendőr) írják alá.

Amennyiben nincs a fogvatartottnál semmilyen letétként kezelendő tárgy, abban az esetben is fel kell venni a jegyzőkönyvet, amelyben áthúzással kell megjelölni, hogy a fogvatartottnak nincs letétként kezelendő tárgya.

7. Tájékoztató a fogvatartotti jogokról. A befogadást végző rendőr *szóban és írásban* tájékoztatja a fogvatartottat a fogva tartás alatt őt megillető jogairól és kötelezettségeiről. A fogvatartott ezen kívül jogosult megismerni a fogda napirendjét, ezért kötelező részére erről írásos tájékoztatót

adni. Mindezen tájékoztatók tudomásul vételéről a fogvatartottat írásban kell nyilatkoztatni. Amennyiben a fogvatartott a magyar nyelvet nem érti, abban az esetben a tájékoztatót az *által* értett nyelven kell átadni. Amennyiben ilyen nyelvű tájékoztató nem áll rendelkezésre a fogdában, abban az esetben intézkedni kell annak fordításáról.

8. A mindennapi életvitelhez szükséges alapvető eszközök biztosítása. A fogvatartottnak át kell adni a szükséges ágyneműket, huzatokat, illetve – amennyiben nem rendelkezik vele a befogadaskor – az alapvető higiéniai eszközöket, evőeszközöket, hálóruhát.

9. A fogvatartott nyilvántartásba vétele. A befogadást végző rendőr a fogvatartottat a fogdakönyv rovatainak kitöltésével nyilvántartásba veszi, a nyilvántartási számot a fogvatartottal szóban közli.

10. Zárkában való elhelyezés. Ahhoz, hogy a fogdán az őrzésbiztonság, a bűnügyi érdek, a fogvatartottak egészséghez fűződő joga a legteljesebb mértékben érvényesüljön, szükséges a fogvatartottak meghatározott szempontok szerinti elkülönítése. Kötelező elkülöníteni a fogva tartás során:

- a férfiakat a nőktől;
- a különböző fogva tartási jogcímen fogvatartottakat egymástól;
- a rendelkezési jogkör gyakorlójának döntése szerint az ugyanabban a büntetőeljárársban szereplő gyanúsítottakat egymástól;
- az egészségeseket a betegektől;
- a fertőzőket fertőzésenként mindenkitől;
- a fiatalkorúakat a felnőttkorúaktól;
- a katonákat mindenki mástól.

A nemdohányzók védelme érdekében ki kell jelölni a dohányzó és a nemdohányzó zárkákat.¹³

A zárkában csak a befogadóképességnek megfelelő számú fogvatartottat szabad elhelyezni. Ha nincs elég férőhely, vagy nincs lehetőség a kötelező elkülönítésre, a fogvatartottat más rendőrségi fogdába kell átszállítani. Erről a tevékenységirányítási központ ügyeletvezetőjén keresztül kell intézkedni.

A fogva tartás megszüntetése, a fogvatartott elbocsátása

A fogvatartott rendőrségi fogdában történő elhelyezése megszűnhet *ideiglenesen* vagy *véglegesen*. A fogva tartás rendőrségi fogdában történő megszüntetésére a fogva tartásért felelős vezető által ebből a célból kiállított szabadlábra helyezési rendelvénny (fogvatartott végleges elbocsátása) vagy átkísérési utasítás (fogvatartott ideiglenes elbocsátása) alapján kerülhet sor.

Az őrparancsnok végleges elbocsátással összefüggő kötelezettségei:

- Ellenőrzi a szabadlábra helyezési rendelvényt. Alaki és tartalmi teljességének hiányában felfüggeszti az elbocsátást, és a szolgálati út betartásával értesíti a fogva tartásért felelős

¹³ 1999. évi XLII. törvény a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól 2. § (5) bek. b) pont. Ezen túlmenően egyéb dohányzó hely is kijelölhető például a sétaudvaron.

személyt. Ez azonban nem járhat azzal, hogy a fogvatartottat személyes szabadságában a törvényben megfogalmazott és a határozatban előírt fogva tartási időn túl is korlátozzák.

- A kiadott személyi felszereléseket visszaveszi.
- Gondoskodik a ruházat és csomag átvizsgálásáról.
- Kiadja a letéti tárgyakat, az átvételt elismerteti, a jegyzőkönyv eredeti példányát viszszaadja. Amennyiben a fogva tartást nem a fogdában szüntetik meg, a kísérő őr felhívja a fogvatartott figyelmét a személyes és letéti tárgyai fogdában történő átvételének lehetőségére. A letéti tárgyak átadására a fogdán kívül, az erre külön kijelölt helyiségben kerülhet sor. Amennyiben a fogvatartott a szabadítása után a letéti és egyéb tárgyai átvételére a fogva tartás helyén nem jelentkezett, vagy ha megszökött, és nem fogták el, a fogvatartott letétként kezelt tárgyait a szabadítást követő 72 óra elteltével a rendelkezési jogkör gyakorlójának kell átadni.
- Írásban nyilatkoztatja a fogvatartottat a sérülésekről és esetleges panaszairól.
- A kiadott higiénés eszközöket és egyéb tárgyakat visszaveszi.
- A véglegesen elbocsátott személyt szabadulási igazolással látja el. A szabadulási igazolást a rendelvénnyel aláírója állítja ki. Az igazolást két példányban kell kiállítani, amelyből egy példányt a fogvatartottnak szabadításkor át kell adni, egy példányt pedig a fogvatartott fogdai iratai között meg kell őrizni.

Ideiglenes elbocsátás esetei:

- eljárási cselekmény;
- engedélyezett kapcsolattartás;
- orvosi vizsgálat vagy kezelés;
- beteg hozzátartozó meglátogatása;
- temetés;
- választójog gyakorlása;
- egyéb ok.

Bármely esetről is legyen szó, az ideiglenes elbocsátás végrehajtásához szükséges az átkísérési utasítás. Az elbocsátást ez esetben a *Nyilvántartás a fogdai elhelyezés ideiglenes szüneteltetéséről* szóló könyvben kell nyilvántartani az átvevő rendőr aláírásával.

Az őrparancsnok ideiglenes elbocsátással összefüggő kötelezettségei:

- meggyőződik az átkísérési utasítás szabályosságáról, szabálytalanság esetén az elbocsátást felfüggeszti, ennek okát azonnal jelenti az átkísérési utasítást adó vezetőnek;
- gondoskodik a ruházat-, illetve csomagátvizsgálás végrehajtásáról;
- kiadja a szükséges ruházatot és tárgyakat, a kiadásról nyilvántartást vezet.

Az ideiglenes elbocsátás lefolytatása *annak megfelelően módosul a végleges elbocsátáshoz képest, hogy számítunk-e a fogvatartott ismételt visszafogadására*. Ennek megfelelően letéti tárgyai közül csak azokat kell részére kiadni, amelyek az ideiglenes elbocsátás céljához szükségesek.

Amennyiben valószínűsíthető, hogy az ideiglenes elbocsátás során a fogdai elhelyezést megszüntető bírói döntés születik, abban az esetben az őrparancsnok a letétet a jegyzőkönyv egy példányával, az igazoltan felhasznált pénzösszegekről, a higiéniai okokból megsemmisített tárgyakról készített feljegyzéssel a kísérést végző parancsnoknak adja át, aki az átvételt a letéti tárgyakról felvett jegyzőkönyv fogdában maradó példányán igazolja. Ha a bíróság a tárgyaláson megszünteti a fogva tartást, a fogvatartottat helyben szabadítani kell, és – amennyiben letéti tárgyait mégsem vitte magával a kísérés parancsnoka – fel kell hívni arra, hogy gondoskodjon letétje és a szabadulási igazolásának átvételéről, valamint felszerelési tárgyainak visszaadásáról. A szabadítottat e célból – kifejezett kérésére – vissza kell szállítani a rendőrség épületéig,

a fogdába azonban már nem térhet vissza. Ezt követően úgy kell eljárni, mint a végleges elbocsátás esetében. Amennyiben bírói döntés alapján a fogvatartottat bv. intézményben helyezik el, intézkedni kell a letéti tárgyak oda történő átszállításáról és átadásáról.

A fogda napirendje

A fogvatartott a rendőrségi fogdában napirend szerint éli az életét. A fogdaszolgálat jelentős része a napirend betartatását, a fogvatartottak számára a napirend szerinti életvitel biztosítását jelenti. A fogda napirendjében az alábbiak rendjét és időpontját kell meghatározni:

- ébresztő;
- tisztálkodás, takarítás;
- reggeli;
- orvosi vizsgálat a fogdában;
- felügyelet mellett, szabad levegőn tartózkodás;
- ebéd;
- tisztálkodás, zárkarendezés, takarítás;
- vacsora;
- takarodó.

A takarodó és az ébresztő között legalább *8 óra folyamatos pihenőidőt* kell biztosítani.

Az írásos napirendet a mindenkori fogvatartott anyanyelvén vagy az általa értett más nyelven minden zárkában el kell helyezni, valamint a befogadáskor szóban ismertetni kell.

A napirendtől eltérni akkor lehet, ha azt befogadás vagy szabadítás, javítási, karbantartási munkálatok, ellenőrzés, szemle vagy rendkívüli esemény indokoltá teszi. Ez esetekben is a lehető legcsekélyebb mértékű változtatásra kell törekedni. A változtatásra okot adó körülmény megszűnését követően pedig a lehető leghamarabb helyre kell állítani a napirend szerinti életet.

6.7. A fogda ellenőrzése

Az ellenőrzés a fogda esetében – mint bármely más területén a rendészeti igazgatásnak – nem más, mint annak összehasonlítása, hogy a feladatok végrehajtása megfelel-e a jogi, szakmai szabályoknak, és alkalmas-e arra, hogy elérje a kitűzött célokat.

6.7.1. Az ellenőrzésre jogosultak

A fogdában elhelyezett személyek kiszolgáltatott élethelyzete miatt szükséges az, hogy az ellenőrzés ne maradjon meg kizárólag a rendőrség keretei között. A fogvatartottak szempontjai és a fogvatartó szempontjai ugyanis soha nem lesznek azonosak. A fogvatartottak érdeke a minél teljesebb szabadság, a hatóságok pedig a legbiztonságosabb fogva tartásra törekednek, amelynek leghatékonyabb eszköze a minél teljesebb (jog)korlátozás.

E két ellentétes érderendszer egymással való kiegyensúlyozását szolgálja az, hogy a rendőrségen kívül számos szervezetnek van ellenőrzési joga és kötelezettsége. Az ellenőrzés során a fogvatartotti és a hatósági szempontokat egyaránt érvényesítik. A rendőrségi fogdák ellenőrzésének eltérő szempontrendszeit úgy lehet érvényre juttatni, hogy a különböző szempontokat

érvényesítő ellenőrzésre jogosultak egymás ellenőrzési tevékenységét kiegészítő ellenőrzési rendszert alkotnak.

Az ellenőrzés rendszerének elemei egyik szempontból az ellenőrzést végző személy rendőrségi szervezetrendszerhez való viszonya alapján csoportosíthatók. Ennek megfelelően beszélhetünk a *rendőrség belső* (a rendőrség szervezetéhez tartozó által végzett) és *külső*, vagyis törvényben elismert jogvédő szervezetek, illetve az ügyészség útján végrehajtott ellenőrzéséről.

A *másik szempont* szerinti csoportosítás alapját az képezi, hogy az ellenőrzésre jogosult személy vagy szervezet *ellenőrzési jogosultsága mire terjed ki*. Ennek alapján megkülönböztünk általános és részleges ellenőrzést. Az általános ellenőrzés kiterjed a fogva tartás jogalapjára, körülményeire, a fogvatartottal való bánásmódra, a fogvatartott egészségügyi, higiéniai és ételmezési ellátására, a fogdaország szolgálatellátására, az őrzésbiztonságra, az egyéb fogdai felszerelések állapotára és ezek dokumentációjára. Ezzel szemben a részleges ellenőrzés csak a fogva tartás egyes aspektusait vonja vizsgálat alá. Mind az általános, mind pedig a részleges ellenőrzésre jogosultak között megtaláljuk a belső és a külső ellenőrzés elemeit.

Általános fogdaellenőrzésre jogosult:

- rendészetért felelős miniszter;
- a rendészetért felelős államtitkár;
- az alapvető jogok biztosa;
- a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó ügyész;
- az országos rendőrfőkapitány és helyettesei, illetve az országos rendőrfőkapitány által szervezeti és működési szabályzatban kijelölt személyek;
- az illetékes megyei vagy fővárosi rendőrfőkapitány és helyettesei;
- a Készenléti Rendőrség által üzemeltetett fogda vonatkozásában a Készenléti Rendőrség parancsnoka és helyettesei;
- az illetékes rendőrkapitány és helyettese;
- a tevékenységirányító központ ügyeletvezetője és főügyelete;
- akit e célból nyílt parancssal vagy megbízólevéllel láttak el;
- akit erre külön jogszabály felhatalmaz (ilyen a CPT, illetve az ENSZ Megelőzési Albizottsága).

Részleges fogdaellenőrzésre jogosult:

- az őrzésbiztonság tárgyi feltételeinek biztosításáért felelős rendőrségi vezető, valamint megbízottjai;
- az orvos, a fogvatartottak egészségügyi ellátásának szabályai szerint;
- a Rendvédelmi Közegészségügyi-Járványügyi Szolgálat;
- a rendőrség munkavédelmi főfelügyelője.

6.7.2. Az előjárói ellenőrzés

Az előjárói ellenőrzés részletszabályait a közrendvédelmi vezetői ismeretek kurzusaiban mutatjuk be, e fejezetben csupán a keretek ismertetése a cél. Annak érdekében, hogy az ellenőrzések kellően rendszerek, egymást kiegészítő jellegűek legyenek, a fogdaszolgálatot szabályozó normák meghatározott sztemderdekét írják elő az ellenőrzésre jogosultaknak. Az ő esetükben az ellenőrzés nem csupán jogosultság, hanem egyben kötelezettség is.

A rendőrfőkapitányok és helyetteseik, valamint a KR parancsnoka és helyettese évente egy általános és egy részleges ellenőrzést köteles minimum elvégezni.

A rendőrkapitányok és helyetteseik havonta kötelesek a fogdában ellenőrzést végrehajtani. Az ellenőrzés végrehajtása egyenlő arányban, munkaidőben, munkaszüneti napon és éjszaka kell hogy történjen.

A fogdaparancsnoknak és közvetlen szolgálati előjárójának havonta minimum egy alkalommal kell a fogdaszolgálat ellátását ellenőrizni. Ezenkívül a fogdaparancsnok köteles legalább hetente egy alkalommal a fogda összes helyiségét átvizsgálni, a biztonsági berendezéseket, a fogdaőrök ruházatát, felszerelését, a szolgálat ellátását, az okmányok vezetését, a fogvatartottakkal való bánásmódot átfogóan ellenőrizni.

A fogdát működtető rendőri szerv tevékenységirányítási központja köteles a váltásokat ellenőrizni. Ez távközlési eszközök alkalmazásával történik. Az őrpáncsnok váltáskor jelenti a férőhelyeket, az erőket, eszközöket, várható eseményeket, valamint próbariasztással ellenőrzi a jelzőrendszer működőképességét.

A rendőrség állományából a fogda ellenőrzésére feljogosított és végrehajtó személy az ellenőrzés tényét, irányultságát, megállapításait, a megtett és szükséges intézkedéseket a Robotzsaru NEO Integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszerben köteles rögzíteni.

6.7.3. A fogda külső ellenőrzése

A személyes szabadságtól való megfosztás által eredményezett kiszolgáltatás a rendőrséget olyan hatalmi túlsúlyba hozza a fogvatartottal szemben, hogy szükséges olyan szervezetek működtetése, amelyek a fogvatartott érdekében kifejtett működésük során igyekeznek a hatalmi túlsúly korrigálásával viszonylagos egyensúlyi állapotot teremteni. Az ellenőrzésre jogosult szervezetek eszközeiket tekintve eltérőek, céljukat tekintve azonban egységesek.

A CPT ellenőrzése

A CPT a Strasbourgban 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló Európai Egyezmény – e fejezetben a továbbiakban egyezmény – alapján létrehozott nemzetközi szervezet.¹⁴ Az egyezményben részes tagállamok egy-egy főt delegálnak a CPT-be. Megbízási idejük 4 évre szól, amely legfeljebb egy alkalommal meghosszabbítható. A delegáltakból álló bizottság a tagállamok bármely fogva tartási helyén ellenőrzést végezhet. Az adott országban ellenőrzést végző bizottság munkájában az ellenőrzés helye szerinti ország által delegált tag nem vehet részt.

A CPT működésének biztosítékai közé tartozik, hogy tagjai erkölcsileg feddhetetlen, az emberi jogok terén kiemelkedő szaktudással és tapasztalattal rendelkező, a tagállamok által kijelölt és az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága által kinevezett személyek. A magyar állam elfogadta, hogy teljes mértékben együttműködik a CPT-vel a látogatásai alkalmával, ezért a rendőrség – mint az állam egyik megtestesítője – köteles betartani az Egyezményben foglaltakat.

¹⁴ 1995. évi III. törvénnyel kihirdetett Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló Európai Egyezmény.

A CPT feladatai:

- Látogatások, ellenőrzések lefolytatása bármelyik szerződő fél joghatósága alá tartozó bármely olyan helyen, ahol a közhatalom által szabadságuktól megfosztott embereket tartanak fogva, így rendőrségi fogdáknak is. A továbbiakban – szűkítve a CPT feladatkörét – célszerű a fogdáknak lévő személyekre fókuszálni, és ennek megfelelően a fogvatartott kifejezést használni.
- Az ilyen látogatások célja, hogy a CPT megvizsgálja a fogvatartottakkal való bánásmódot.
- Elősegíti, illetve megvizsgálja, hogy a fogvatartottakkal szembeni bánásmód nem meríti-e ki a kínzás vagy a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód fogalmait.

A CPT rendelkezésére álló eszközök:

- Az ellenőrzést végző bizottság az ellenőrzött hatóság minden helyiségébe, irodájába beléphet, és ott korlátozás nélkül tartózkodhat.
- A bizottság tagjai ellenőrzés nélkül beszélhetnek a fogvatartottakkal. A látogatás megkezdésekor részükre átadott listáról választják ki, hogy kivel kívánnak beszélni.
- A küldöttség a szolgálatban lévő rendőröket is meghallgathatja. A rendőr nem köteles a személyes közlésre. Személyazonossága csak abban az esetben kerül nyilvánosságra, ha ehhez kifejezetten hozzájárul.
- A küldöttség jogosult minden olyan dokumentumot megvizsgálni, amely a fogdában van elhelyezve, és a fogvatartottal kapcsolatos. A nyomozati anyagot és a fogva tartási dokumentumokat is összehasonlíthatják annak megállapítása érdekében, hogy a fogvatartott minden jogával élhetett-e a fogva tartás során. A delegáció az egészségügyi nyilvántartásokat is ellenőrizheti orvos jelenlétében. Az orvos köteles az ellenőrzéssel összefüggő felvilágosítást megadni. Konkrét ügyben csak a küldöttség szakképzett tagja folytathat meghallgatást az orvossal szemben.

A látogatásokat megelőzően a szerződő fél államának kormányát tájékoztatják a látogatás szándékáról, azonban előre nem határozzák meg, hogy pontosan mikor és hol szándékoznak ellenőrzést végrehajtani. Az állam részéről kijelölnek egy tolmácsot és egy összekötő tisztet, aki a kommunikációért és a kapcsolattartásért felelős.

Az ellenőrzött rendőri szervhez érkezéskor biztonsági okokból a küldöttség tagjainak személyazonosságát ellenőrizni kell. Erre az alábbi okmányok szolgálnak:

- személyazonosító okmány;
- „Az illetékes részére” feliratú okmány, amelyet az Európa Tanács állít ki a helyi nyelven, feltüntetve, hogy kik a delegáció tagjai, mi a céljuk és mire jogosultak;
- az illetékes nemzeti hatósági szervek által kiállított okmány, amely azonosítja a delegációt, és kimondja, hogy korlátlan joga van a belépéshez minden olyan helyre, ahol személyeket tartanak fogva.

Az okmányok, illetve a belépési jogosultság ellenőrzését követően biztosítani kell az épületbe történő bejutást. Ezt követően az ellenőrző bizottság megkezdi a fogda ellenőrzését.

Az ellenőrző bizottság a látogatásról *jelentést készít, amelyet megküldenek az ellenőrzés helye szerinti kormánynak*. A feltárt hibák kijavítására tett intézkedésekről a bizottság tájékoztatást kér. Amennyiben az állam nem működik együtt, vagy megtagadja a bizottság ajánlásai alapján a helyzet javítását, a bizottság tagjainak kétharmados többségi szavazatával úgy határozhat – miután az államnak lehetősége volt magyarázattal élni –, hogy nyilvános nyilatkozatot tesz közzé az ügyben. Az *ajánlás jogi úton nem kikényszeríthető*. Ellenben a szervezet nemzetközi tekintélye, illetve a nemzetközi nyilvánosság rendszerint arra indítja a tagállamokat, hogy eleget

tegyenek a bizottság ajánlásainak. A készített jelentésekről az érintett állam szervei döntenek el, hogy nyilvánosságra kívánják-e hozni.

Az ENSZ Kínzás Elleni Bizottság Megelőzési Albizottság ellenőrzése

Magyarországon a 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett ENSZ kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezménye fakultatív jegyzőkönyvének rendelkezései alapján az ENSZ Kínzás Elleni Bizottságán belül létrejött a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzési albizottsága (a továbbiakban: Albizottság), amelynek célja azoknak a helyszíneknek az ellenőrzése, ahol a szabadságuktól megfosztott személyeket tartanak fogva. Az Albizottság kellően tágaan értelmezi a szabadságuktól megfosztott személyek körét. E fejezet keretei között azonban indokolt csak a rendőrségi fogdában fogva tartott személyekre fókuszálni, ezért a továbbiakban a fogva tartott kifejezést célszerű használni.

Az Albizottság működésének biztosítékai az itt dolgozó személyek függetlensége, valamint magas szintű szaktudása.

Az Albizottság feladatai:

- Ellátogat a fogva tartási helyekre, és ajánlásokat fogalmaz meg a részes államok számára a szabadságuktól megfosztott személyeknek a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni védelméről.
- A nemzeti megelőző mechanizmusokat illetően tanácsot és segítséget nyújt ezek létrehozásához, működéséhez, ajánlásokat fogalmaz meg, és beszámol megfigyeléseiről a részes államoknak.
- A kínzás általános megakadályozása érdekében együttműködik az ENSZ illetékes szerveivel és mechanizmusaival, valamint azokkal a nemzetközi, regionális és nemzeti intézményekkel vagy szervezetekkel, amelyek célja kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetéssel szembeni védelem.

A részes államok vállalják, hogy fogadják az Albizottságot, lehetővé teszik, hogy annak tagjai bejussanak a fogva tartási helyekre, biztosítják a feladatuk ellátásához szükséges információkat, segítik a nemzeti megelőzési mechanizmusokkal való kapcsolattartást. A látogatásokon az Albizottság legalább két tagja vesz részt. Ezeket a tagokat rendszerint a tagállamok által elfogadott szakértői listáról kiválasztott szakértő kíséri. Személyével szemben a részes állam kifogást emelhet. Ebben az esetben az Albizottság más szakértőt javasol.

Az Albizottság rendelkezésére álló eszközök:

- Beléphetnek bármely fogva tartási helyre.
- Információt kapnak a fogva tartott személyek számáról, valamint a fogva tartási helyek számáról és földrajzi helyéről, a velük való bánásmódról, valamint fogva tartásuk körülményeiről.
- Tanúk (ellenőrzés) nélkül beszélhetnek a fogvatartottakkal és minden más olyan személlyel, aki véleményük szerint érdemi információval szolgálhat. E körben tehát akár rendőrökkel is beszélhetnek, a személyes közlésre azonban senki nem kötelezhető.
- Szabadon választhatják meg, hogy mely fogva tartási helyet kívánják meglátogatni, és ott kivel lépnek kapcsolatba. Valamely meghatározott fogva tartási hely meglátogatása ellen kizárólag akkor lehet kifogást emelni, ha azt sürgős és elháríthatatlan nemzetvédelmi, közbiztonsági, elemi csapással vagy a helyszínen folyó súlyos zavargásokkal kapcsolatos

okok indokolják. Az állam által kihirdetett szükségállapot nem indokolja a látogatás elleni kifogást.

Az Albizottság fő szabály szerint nem hozza nyilvánosságra az ajánlásait és megfigyeléseit, hanem bizalmasan közli azokat a részes állammal és adott esetben a nemzeti megelőző mechanizmussal. Akkor hozza nyilvánosságra jelentését az érintett állam megjegyzéseivel együtt, ha ezt az állam kéri. Megeshet, hogy valamely állam szelektálni igyekszik az Albizottság megállapításai között, és ezért a jelentést csak részben teszi közzé. Ebben az esetben az Albizottság részben vagy teljes egészében közzéteheti a jelentését. Az érintett személy kifejezett hozzájárulása nélkül semmiféle személyes adat nem hozható nyilvánosságra. Az Albizottság nyilvános éves jelentést tesz közzé tevékenységéről a kínzás elleni bizottság számára.

Nemzeti megelőzési mechanizmus (OPCAT) ellenőrzése

A nemzeti megelőzési mechanizmus az ENSZ kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezménye fakultatív jegyzőkönyvének rendelkezései alapján létrehozott nemzeti (tagállami) szervezet, amelynek célja azoknak a helyszíneknek az ellenőrzése, ahol a szabadságuktól megfosztott személyeket tartanak fogva. Az alapvető jogok biztosának hivatalán belül helyett kapott szervezet, az OPCAT látja el ezeket a feladatokat. Az OPCAT kellően tágan értelmezi a szabadságuktól megfosztott személyek körét. E fejezet keretei között azonban csak a rendőrségi fogdában fogva tartott személyekre fókuszálunk, ezért a továbbiakban a fogvatartott kifejezést célszerű használni.

Az OPCAT működésének biztosítója az itt dolgozó személyek függetlensége, valamint magas szintű szaktudása. Működésének jellemzői közé tartozik az egyenlőség, amelynek alapján a tagállamoknak törekedniük kell a nemek egyensúlyára és az adott ország etnikai és kisebbségi csoportjainak megfelelő képviselőire.

Az OPCAT feladatai:

- a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmód rendszeres vizsgálata;
- ajánlások megfogalmazása az illetékes hatóságok számára, hogy javítsák a szabadságuktól megfosztott személyek körülményeit és a velük való bánásmódot, és hogy megakadályozzák a kínzást és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést;
- javaslatok és észrevételek benyújtása a hatályos, valamint a tervezett jogszabályokkal kapcsolatosan.

Az OPCAT rendelkezésére álló eszközök:

- szabadon, befolyástól mentesen választhatják ki a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket;
- információt kell kapniuk a fogvatartottak létszámáról az egyes fogva tartási helyeken, valamint a fogva tartási helyek számáról és földrajzi helyéről;
- hozzáféréssel rendelkeznek a fogvatartottakkal való bánásmóddal, valamint fogva tartásuk körülményeivel kapcsolatos információkhoz (például elhelyezés körülményei, túlsúlyosági adatok);
- hozzáféréssel rendelkeznek valamennyi fogva tartási helyhez, azok létesítményeihez és helyiségeihez;

- lehetőségük van a fogvatartottak és minden más olyan személy tanúk (ellenőrzés) nélküli magánmeghallgatására, aki érdemi információval szolgálhat; ennek megfelelően nem kizárólag a fogvatartottakat, hanem a fogda állományát is meghallgathatják;
- a fogva tartással összefüggő bármely dokumentumba betekinhetnek, azokról másolatot készíthetnek.

Az OPCAT a látogatásairól *jelentést készít*, amely a feltárt tényeket, az ezeken alapuló megállapításokat és következtetéseket tartalmazza.

Az ügyési ellenőrzés

A hazai demokratikus jogrend alapján a rendőrség működése felett számos kérdésben – így a fogva tartási ügyekben – az *ügyészség gyakorol törvényességi felügyeletet*. A felügyeleti jogkör jellegéből eredően kizárólag arra terjed ki, hogy a rendőrség működése megfelel-e a törvényesség követelményének. A bv. ügyész bármely időpontban és helyen ellenőrizheti a kiszabott joghátrány és alkalmazott jogkorlátozás végrehajtásának, a fogvatartottakkal való bánásmódnak a törvényességét és a végrehajtás alatt állók jogvédelmére vonatkozó rendelkezések érvényesülését.¹⁵

Az ügyési ellenőrzés végrehajtásához rendelkezésre álló eszközök:

- tanúk jelenléte (ellenőrzés) nélkül meghallgathatja a fogvatartottakat;
- megvizsgálhatja a büntetőügyben hozott határozatok végrehajtásával kapcsolatos panaszokat;
- megtekintheti a fogva tartás körülményeit és rendjét szabályozó utasításokat, a fogva tartási iratokat;
- a végrehajtás bármely kérdésében vizsgálatot tarthat, illetve az ellenőrzött szervet vizsgálat tartására kérheti fel;
- a végrehajtásra illetékes szervek vezetőitől iratok és adatok rendelkezésre bocsátását, illetve megküldését, továbbá felvilágosítás adását kérheti;
- ha az ügyész a bíróság büntetés-végrehajtási igazgatási tevékenységével összefüggésben intézkedésre okot adó körülményt észlel, a jogszabályi rendelkezés érvényesülésének biztosítása érdekében az illetékes bíróság elnökének intézkedését kezdeményezi.

Az ellenőrzött szerv vezetője köteles haladéktalanul lefolytatni az ügyész által kért vizsgálatot, illetve rendelkezésre bocsátani a kért iratot, adatot, felvilágosítást.

A bv. ügyész az ellenőrzés eredményeképpen az alábbi felügyeleti intézkedéseket teheti:

- Az ügyész köteles *nyomban szabadlábra helyezni* azokat, akiket törvényes határozat nélkül vagy a határozatban megjelölt időponton túl tartanak fogva.
- Az ügyész törvénysértő gyakorlat vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénysértés megszüntetése érdekében *felhívással fordul az illetékes vezetőhöz*, aki ez alapján intézkedni köteles. Az illetékes vezető, amennyiben nem fogadja el a felhívásban foglaltakat, 15 napon belül – felettes szerve útján – előterjesztést tehet a felettes ügyészhez. Az előterjesztésnek az ügyési felhívásban foglaltak végrehajtására halasztó hatálya van.
- A végrehajtási szerveknél *általános érvényű rendelkezés* (intézkedés, utasítás stb.) kiadását, módosítását vagy hatályon kívül helyezését kezdeményezheti. Amennyiben

¹⁵ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről.

a szerv vezetője ezzel nem ért egyet, abban az esetben az ügyészi felhívás ellen 15 napon belül – felettes szerve útján – előterjesztést tehet a felettes ügyészhez, amelynek az ügyészi felhívásban foglaltak végrehajtására halasztó hatálya van.

6.8. A kísérő őri szolgálat

Ha a fogvatartott egészségi állapota, jogainak gyakorlása, kötelezettségének teljesítése vagy valamely eljárási cselekmény miatt szükséges, hogy a fogdát elhagyja, abban az esetben a kíséréséről és a fogdán kívüli őrzéséről kell intézkedni.

A kísérés típusa a végrehajtás módja szerint lehet rendes vagy megerősített kísérés. Rendes a kísérés módja, ha a kísért személynél az előzetes ismeretek alapján nincs olyan körülmény, amelynek folytán szökésétől vagy támadásától lehet tartani. Megerősített kísérés szükséges, ha a kísért személy szökésétől, szöktetésétől vagy támadásától lehet tartani, illetve a kísérés nehéz körülmények között (például erdős terepviszonyok között, sűrűn lakott területen, rendkívül hosszú időn keresztül) történik. Mindig megerősített kísérést kell alkalmazni, ha a kísérés külföldre vagy külföldről Magyarországra irányul. Ez alól a légi járművel történő kísérés kivételt képez.

A kísérés a helye szerint lehet belső (a rendőrség objektumán belül történő), illetve külső (a rendőrségi objektumon kívülre történő) kísérés.

6.8.1. A kísérés elrendelése és végrehajtása

A fogdarendelet a fogva tartási jogcímek alapján kijelöli a kísérést végrehajtó rendőri szervezetet. A fogdaszolgálati szabályzat pedig ehhez rendeli hozzá az átkísérési utasítás kibocsátására jogosult vezetőt.

A büntetőeljárásban őrizetbe vett, letartóztatott személy, valamint nyomozási cselekmény elvégzése érdekében kiadott elítélt és javítóintézeti nevelés alatt álló fiataalkorú esetén a kísérést a fogvatartott ügyében eljárást folytató nyomozó hatóság hajtja végre a szerv vezetője által kiadott átkísérési utasítás alapján.

A szabálysértési őrizetes, közbiztonsági őrizetes, valamint a büntetés-végrehajtási őrizetbe vett elítélt esetén mind az átkísérést végrehajtó szervet, mind az átkísérési utasítás kiadmányozóját a fogva tartásért felelős határozza meg.

A bíróság vagy ügyészség által elrendelt fogva tartás esetén a fogva tartást végrehajtó szerv hajtja végre az átkísérést. Az átkísérési utasítás kiadmányozója a fogva tartásért felelős által kijelölt vezető.

Szabálysértési elzárás esetén a büntetés-végrehajtási intézetbe történő kíséréshez szükséges átkísérési utasítást az a rendőri szerv készíti el, és az átkísérést az hajtja végre, amelynek illetékességi területén a szabálysértési elzárás végrehajtására kijelölt büntetés-végrehajtási intézet található.

A kísérő őroket a fogvatartott neméhez, fizikumához és veszélyességi fokához igazodva kell kiválasztani. Lőfegyverrel történő felszerelésük belső kísérés esetén – biztonságos körülmények között – mellőzhető. A kísérő őri létszámot a kísérés módjának, a kísért személynek és a kísérés körülményeinek figyelembevételével kell meghatározni.

A létszám tekintetében minimum sztenderdeket tudunk meghatározni az alábbiak szerint:

- Rendes belső kísérés esetében minimum a fogvatartotti létszámmal megegyező létszámú rendőrt kell biztosítani.
- Rendes külső kísérésnél a fogvatartotti létszámhoz képest minimum egy fő rendőrrel többet kell biztosítani. Ez alóli kivétel, amikor a kísérést speciálisan erre a célra kialakított járművel (rabszállító) végzik. Ez esetben a kísért személyek és a kísérés körülményeinek figyelembevételével az útba indító parancsnok egyedileg határozza meg a kísérő őri létszámot.
- Megerősített kísérés esetében minden esetben a kísérést elrendelő és a végrehajtást szervező együttesen határozza meg a kísérő őri létszámot és a végrehajtáshoz szükséges eszközöket.

A kísérő őroket minden esetben dokumentált módon, az átkísérési utasítás és egyéb rendelkezésre álló információk alapján a kísérés megkezdése előtt el kell igazítani. A kísérés biztonságos körülményeinek megteremtéséért, az ehhez szükséges feltételek biztosításáért és a kísérés szakszerű végrehajtásáért a kísérést elrendelő, valamint az útba indító parancsnok, és a kísérő őr külön-külön is felelősséggel tartozik. A kísérés során felkészültnek kell lenni a fogvatartott támadására, az esetleges szökési kísérlet elhárítására. A kísérés megkezdése és befejezése előtt egyaránt ruházátvizsgálatot kell végrehajtani. A kísérést végrehajtó rendőr szolgálati feladatát a rendszeresített felszereléssel, bilincsre szerelt vezetősíjjal és – amennyiben az átkísérési utasítás azt előírja – bilincsrögzítő övvel teljesíti. Szakmai gyakorlatban általánosan elterjedt, hogy külső kísérést mindig bilincselés mellett kell végrehajtani. Ennek indokoltsága azonban felülvizsgálatra szorul. A kísérés során a kijelölt útvonaltól csak abban az esetben lehet eltérni, ha az eredeti útvonalon történő kísérés a biztonságot veszélyezteti. Ha a kísért személy megszökött, elfogására azonnal meg kell tenni a szükséges intézkedéseket. Ha ezek nem vezetnek eredményre, azonnal jelentést kell tenni a tevékenységirányítási központnak. Amennyiben a kísérés előreláthatólag hosszabb időt vesz igénybe, és a fogvatartott a soron következő étkezés idejére nem ér vissza a fogdába, abban az esetben részére az étkezést a kísérés során hideg élelemmel kell biztosítani. A külső kísérés során szükségessé váló pihenőt elsősorban rendőrségi objektumban kell eltölteni. Ennek idejére folyamatos őrzés biztosítása mellett a fogvatartottat az előállító helyiségben el lehet helyezni.

A kísérő őr alapvető feladata a felügyeletére bízott fogva tartott személy meghatározott helyre történő kísérése. Ennek során parancsnokként kijelölt rendőrnek az alábbi *szakmai protokollt* kell betartania:¹⁶

- A fogdaparancsnoknak vagy az őrparancsnoknak átadja az átkísérési utasítás egy példányát.
- Átveszi a menetlevelet.
- Amennyiben szükséges, átveszi a szállítási költségjegyzéket.
- Átveszi a kísért személyeket, azok letéti tárgyait és az élelmiszer-ellátmányt.
- Átveszi a kísért személyektől elvett tárgyakról készített letéti jegyzék egy példányát.
- A kísérést a parancsnok eligazítása alapján a meghatározott időre kell végrehajtania.
- A kísért személy figyelmét fel kell hívni a kísérés alatt tanúsítandó magatartásra, figyelmezteti, hogy szökés, támadás vagy ellenszegülés esetén vele szemben kényszerítő eszközök alkalmazhatók.
- Ruházátátvizsgálatot hajtat végre a kísért személyen.

¹⁶ Tihanyi Miklós: *Rendőrségi fogva tartás*. Budapest, NKE RTK, 2012a.

- Amennyiben a fogvatartottnak szükségletei elvégzése aktuálissá válik, abban az esetben ezt csak az őr kíséretében teheti. A bilincset csak az egyik kézről szabad levenni, és vezetősíjait kell alkalmazni. Az illemhelyet használat előtt az őrnök ellenőriznie kell, hogy a fogvatartott nem juthat-e támadásra alkalmas eszközökhöz, szökési lehetőséghez. Amennyiben a kísérő őr támadásra alkalmas eszközt talál, azt eltávolítja, és az esetleges szökési lehetőséget megszünteti. Az őrnök meg kell akadályoznia az ajtó becsukását, és figyelemmel kell kísérnie a fogvatartottat. Az illemhely használata után az őrnök meg kell győződnie arról, hogy a kísért személy nem vett-e magához idegen, vagy nem hagyott-e hátra saját tulajdonát képező tárgyat.
- Amennyiben ügyész, bíró úgy rendelkezik, vagy orvos azt kéri, a kísért személyről a bilincset el kell távolítani. Amennyiben a szökés, támadás, önkárosítás veszélye áll fenn, abban az esetben a bilincs eltávolítását kérő figyelmeztetés erre fel kell hívni. A figyelmeztetés ellenére ismételt elrendelt bilincslevételt ennek – átkísérési utasításon történő – dokumentációját követően végre kell hajtani.
- Amennyiben az átkísérési utasítás erről rendelkezik, a kísérés végeztével a kísért személyt viaszállítja a fogdába.
- A visszakisérés megkezdése előtt a kísérő őr ruházatátvizsgálatot hajt végre.
- A fogdába visszaérkezéskor – az esetleges sérülések dokumentálásával – fogvatartottat és letétként kezelt tárgyait visszaveszik.
- Amennyiben a bíró tárgyaláson a kísért személy fogva tartását megszünteti, abban az esetben a kísérő őr a fogvatartottat szabadon bocsátja, felhívja a figyelmeztetés személyes és letéti tárgyainak átvételére.
- A kísérésről, annak befejeztével, csak abban az esetben kell jelentést írni, amennyiben rendkívüli esemény történik.